

Afrikaans

Drakensberger Beestelersvereniging
HANDLEIDING 2011 • EERSTE UITGAWE

Die Winsbees

Drakensberger Handleiding

Die Drakensberger is 'n medium raamwerk bees met 'n gladde swart haarkleed, 'n opmerklike lang en diep lyf met 'n rustige temperament en is een van slegs drie inheemse beesrasse van Suid-Afrika. Die ras is hier geteel en ontwikkel deur natuurlike en wetenskaplike seleksie, met die gevolg dat die Drakensberger 'n voordeel geniet bo ander rasse in terme van aanpasbaarheid, gehardheid en natuurlike weerstand teen bosluise en bosluis-oordraagbare siektes.

Inligting van die Landbounavorsingsraad se Instituut vir Diereproduksie toon dat Drakensberger-koeie onder alle beesrasse in Suid-Afrika die laagste voorkoms toon van siektes en kalf mortaliteit. Opsigself beteken dit moeitvrye bestuur, veral waar ekstensiewe weidingspraktyke toegepas word.

Die doel van hierdie handleiding is om stoettelers en kommersiële boere toe te rus met die nodige kennis van die Drakensberger beesras asook om die werking van die telersgenootskap uiteen te sit. Die vereistes van lidmaatskap word hierin vervat en 'n basiese bestuursprogram word ingesluit.

Toeligting van die keuringstelsel en die standaard van voortreflikheid, berekende teelwaardes ("EBV") ten opsigte van die Drakensberger asook die Landbounavorsingsraad (LNR) Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema geniet aandag, terwyl telers ook meer wys word oor SA Stamboek en die gebruik van sagteware-toepassings soos INTERGIS, LOGIX, BeefPro en StoetMeester.

Kontak die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika:

Tel: (017) 735-5056/8

E-pos: info@drakensbergercbs.co.za

Web: www.drakensbergers.co.za

Saamgestel en versprei deur

KONTAK ONS:

Die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika
Posbus 273
Volksrust
2470

KANTOOR:

Tel: (017) 735 5056/8

Fax: (086) 583 0825

E-pos : info@drakensbergercbs.co.za

www.drakensbergers.co.za

Eerste Uitgawe: September 2011

Inhoudsopgawe

1.	Inleiding	1
2.	Rol en funksie van die telersgenootskap	1
3.	Die oorsprong van die Drakensberger	1
4.	Vroeë geskiedenis	2
5.	Stigting van telersgenootskap	3
6.	Verspreiding van die Drakensbergers	3
7.	Die moderne Drakensberger	4
8.	Die Drakensberger as moederlyn	5
9.	Die Drakensberger as bul	7
10.	Drakensberger in die voerkraal	8
11.	Moeitevrye bestuur	8
12.	Stoetteling	9
13.	Ras standaarde	9
13.1.	Standaard van Voortreflikheid - Skedule C	9
14.	Keuringstelsel	11
14.1.	Diskwalifikasiekodes.....	13
14.2.	Funksionele en visuele evaluasie.....	15
15.	Genepoel	16
16.	Generasies	17
17.	SA Stamboek en Veeverbeteringsvereniging	17
17.1.	SA Stamboek.....	17
17.2.	INTERGIS.....	18
17.3.	LOGIX.....	18
17.4.	Vleisbeesbestuur-sagteware	18
17.4.1.	BeefPro.....	18
17.4.2.	StoetMeester	19
17.5.	LNR Dierreproduksie-instituut.....	19
18.	Die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema	19
18.1.	Fases van die Skema	19
18.1.1.	Fase A	20
18.1.2.	Fase B	21
18.1.3.	Fase C	21
18.1.4.	Fase D	22
18.2.	BLUP	23
18.3.	LNR Beste Produserende Koeie - Toekenningsvereistes.....	25
18.4.	Vereistes vir Preferentskap Toekennings aan Drakensberger-koeie.....	25
19.	Praktiese aksies wat geneem moet word en kan dien as 'n basiese bestuursprogram	26
20.	Bylaes tot die handleiding	31

Lys van tabelle

Tabel 1: Streeksverspreiding van Drakensbergerkuddes.	4
Tabel 2: Minimum reproduksiestandaarde vir koeie.....	5
Tabel 3: Produktiewe lewensverwagting van Drakensbergers.	6
Tabel 4: Statistieke rakende Drakensberger koei-prestasie.	6
Tabel 5: Persentasie mortaliteite tot speen-ouderdom.....	7
Tabel 6: Naspeense groei, GDT en VOV.	7
Tabel 7: Drakensberger in die voerkraal.	8
Tabel 8: Standaard van voortreflikheid.....	9
Tabel 9: Minimum skrotum omvang.	13
Tabel 10: Diskwalifikasiekodes.....	13
Tabel 11: Keuringspunte uiteensetting.	15
Tabel 12: Funksionele en visuele evaluasie vir keuring.	15

Lys van figure

Figuur 1: Skematiese voorstelling van die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema.	20
Figuur 2: Voorbeelde van merke.	28

Afkortings

AFKORTING	BESKRYWING
BLUP	"Best Linear Unbiased Prediction"
EBV	"Estimated Breeding Value" (Berekende Teelwaarde)
EO	Embrio Oorplasing
GDO	Gemiddelde Daaglikse Toename vir Ouderdom
GDT	Gemiddelde Daaglikse Toename
INTERGIS	Geïntegreerde Reigstrategie en Genetiese Inligtingstelsel
KI	Kunsmatige Inseminasie
KKM	Kudde Kenmerk
LNR	Landbou Navorsingsraad
LOGIX	"Livestock Operational and Genetic Information Exchange"
OEK	Ouderdom Eerste Kalwing
RTU	"Real Time Ultrasound"
SO	Skrotum Omtrek
SP	"Studbook Proper" (volgeregistreerde diere)
TKP	Tussen Kalf Periode
VOV	Voer Omset Verhouding

Voorwoord en Erkennings

'n Woord van verwelkoming van die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika. Die doel van hierdie handleiding is om u toe te rus met die nodige kennis van die Drakensberger beesras, om die werking van die telersgenootskap uiteen te sit en u van die nodige inligting te voorsien insake die administrasie en handelings. Die vereistes van lidmaatskap word ook hierin vervat en 'n basiese bestuursprogram word ingesluit.

Die inligting vir hierdie publikasie is verkry uit die outeur se praktiese ervaring oor 30 jaar in die veebedryf.

Bronne gebruik:

- Nature's Partner.
- Drakensberger Grondwet, Skedules en Verordenings.
- Notules.
- LNR Jaarverslae en Nuusbriewe.
- LNR Reëls en Riglyne - Vleisbeesskema Okt 2009.
- Bylaes.
- Drakensberger Nuusbriewe.
- Presidentsverslag 2010.
- BLUP verslae.
- Die Handleiding vir Stoettelers (SA Stamboek).
- Drakensberger Telersgenootskap se webblad (www.drakensbergers.co.za).

Bydraes en insette gelewer deur:

- Charl Hunlun
- Leslie Bergh
- Reinier van Rensburg
- Dr. Johann Fourie.
- John Roos.
- Die Raad van die Drakensberger Beestelersgenootskap.

'n Persoon wat uitgesonder moet word is mnr. Dave Eden wat die telersgenootskap oor baie jare gedien het, as tegniese raadgewer, rasbestuurder en later jare as konsultant. Verskeie nuusbriewe, artikels, advertensies en biljette is deur hom gepubliseer en baie van die inligting in hierdie handleiding is reeds deur Dave op skrif gestel.

Magiel Blom
Mei 2011

1. Inleiding

Die Drakensberger is 'n medium raamwerk bees met 'n gladde swart haarkleed, 'n opmerklieke lang en diep lyf met 'n rustige temperament en is een van slegs drie inheemse beesrasse van Suid-Afrika. Die ras is hier geteel en ontwikkel met die gevolg dat die Drakensberger 'n voordeel geniet bo ander rasse in terme van aanpasbaarheid, gehardheid en natuurlike weerstand teen bosluise en bosluis-oordraagbare siektes.

2. Rol en funksie van die telersgenootskap

Die rol van die Drakensberger Beestelersgenootskap is hoofsaaklik administratief. Die kantoor is gesetel in Volksrust en hanteer alle administrasie m.b.t. die genootskap. 'n Raad word verkies om oorhoofs verantwoordelikheid te neem vir die beheer en bestuur van die genootskap se werksaamhede.

Die rol van die telersgenootskap kan as volg opgesom word:

- Tree op as tussenganger tussen lede, SA Stamboek en die Landbounavorsingsraad (LNR).
- Promosie van die Drakensberger-beeras.
- Beskerming van die Drakensberger entiteit.
- Lede-administrasie en navrae.
- Reël van keurings en keuringstoere.
- Opleiding en heropleiding van keurders.
- Spesiale keurings.
- Opleidingskursusse vir lede.
- Beoordelings by skoue.
- Beskermhere by verkope/veilings.

Die kantoor kan gekontak word vir enige navrae - kontakbesonderhede word voor in die handleiding verskaf. Ander inligting soos vereistes vir lidmaatskap, koste-uiteensetting, kontakbesonderhede t.o.v streke en klubs asook samestelling van die raad ens., word vervat in Bylaag C van hierdie handleiding.

3. Die oorsprong van die Drakensberger

Die oorsprong van die Drakensberger kan teruggevoer word tot die inheemse beeste van die Khoi en ander inheemse bevolkingsgroepe van die Kaap en omliggende gebiede. Vasco da Gama het reeds op 2 Desember 1497 melding gemaak in sy dagboek van die "vet, swart os" wat hy geruil het. Eers na die koms van Jan van Riebeeck in 1652, spesifiek gedurende die bewind van goewerneur Willem Adriaan van der Stel rondom 1700, het beesboerdery ernstig begin posvat. Die invloed van die plaaslike bevolking se beeste verdien ook vermeld te word. Na die slag van Vegkop in 1837 onder leiding van Sarel Celliers het die Voortrekkers byna al hul vee verloor. Trekosse is deur naburige trekkers van Thaba Nchu aan hul voorsien, maar die meeste diere is egter deur ruilhandel van koning Mosjesj van die Basotho's (huidige Lesotho) bekom. Tydens die slag van Umfolozi op 26 Desember 1838 het die Trekkers die meeste van hul beeste, tesame met 'n aantal van die plaaslike Nguni's, herwin. Die invloed van die plaaslike swart bevoking se vee kan dus nooit uitgesluit word uit die geskiedenis nie.

4. Vroeë geskiedenis

Dié Swartbeeste het mettertyd bekend geraak as Vaderlanders. Daar bestaan dokumentêre bewyse dat die Voortrekkers teen 1837 die Kaapse grensgebiede met spanne Vaderlanders voor hul waens verlaat het. 'n Spesifieke trekker, Jacobus Johannes Uys en sy seun Dirk Cornelius Uys (bekend as Swart Dirk), wat Grahamstad in 1838 verlaat het om na Natal te gaan, sou later 'n besondere rol in die ontwikkeling van die Drakensbergers speel. Met metodiese inteling en streng seleksie binne 'n geslote kudde, het Swart Dirk Uys, wat hom in die omgewing van Wakkerstroom en Utrecht gevestig het, besondere diere geteel. Swart Dirk (1814-1910) se teelprogram is deur sy seun, Coenrad, en skoonseun, MJ (Joey) Uys, voortgesit. Die resultaat daarvan was 'n besliste rastipe. Dié diere het later as die Uys-bees bekend gestaan. Voorbeelde van Trekkers wat tydens die Groot Trek uitsluitlik swart spanne osse gebruik het, was die Breytenbachs, Du Pisanies, Du Plessis's, Maritze, Smutse, Potgieters, Spiese, Van Rooyens, Engelbrechts, Jordaans, Kemps, Kloppers, Kochs en Prinsloos.

Tot en met die ontdekking van goud aan die Witwatersrand is die beeste grootliks met die oog op gebruik as trekdiere geteel. Die produk was diere met sterk en groot voorkwarte, terwyl die agterkwarte oorwegend lig en klein was. Soos daar bevolkingsgroei, tegnologiese vordering en meganisering plaasgevind het, het die klem na vleisproduksie verskuif.

Verskeie moeilike tydperke het egter vir die plaaslike veebedryf en die ontwikkelende Drakensberger-beesras voorgelê. Die belangrikste hiervan was:

- (a) Die uitbreek van Runderpes in 1896 toe nagenoeg 746,500 beeste gevrek het.
- (b) Die Anglo-Boereoorlog (1899-1902) toe ongeveer 600,000 beeste van kant gemaak is.
- (c) Die Wet op Veeverbetering van 1934 toe die Uys-bees (Vaderlanders) nie as 'n ras erken is nie ('n staatsubsidie is destyds vir die gebruik van bulle van erkende beesrasse betaal).

Dertien jaar later het 'n kommissie van die Departement van Landbou 'n verslag voorgelê wat aanbeveel het dat die Uys-bees as 'n ras ingevolge die Wet op Veeverbetering van 1934 aanvaar moet word. Omdat Uys-beesontwikkeling meestal daar plaasgevind het en in groot getalle in die weidingsgebiede van die Drakensberg voorgekom het, is aanbeveel dat die naam van die ras na Drakensberger verander word.

Die sogenaamde "Tin Tin Blacks", Buys-, Kemp-, Landman- en Brookes beeste verdien ook vermeld te word vanweë hulle weselike bydra tot die gene-poel van die Drakensbergers.

Die Drakensberger, wat in die moeilikste omstandighede denkbaar ontstaan het, is vandag 'n baie gewilde ras en beslis 'n "winsbees" wat in vennootskap en harmonie met die natuur gedy. Dit word dikwels uit die oog verloor dat die ras uit 'n tydperk dateer toe diere natuurlik aangepas moes wees om te oorleef. Omdat geen dipmiddels of beproefde medisyne bestaan het nie, moes hulle vlieë, muskiete, bosluise en parasiet-oordraagbare siektes kon weerstaan.

5. Stigting van telersgenootskap

Die Drakensberger-beesras het amptelik met die stigting van die Suid-Afrikaanse Drakensberger Beestelersgenootskap op 7 November 1947 ontstaan. Met die eerste inspeksies in Februarie 1948 is 621 diere aangeteken. Teen die einde van 1954 was die syfer 1,723 diere, waarvan 73 bulle en teen 1961 was daar reeds 4,752 aangetekende diere. In Mei 1969 is die Drakensberger Beestelersgenootskap as 'n assosiaat-lid tot SA stamboek toegelaat en in 1972 as 'n volle lid.

In 1980 het die telersgenootskap besluit om prestasietoetsing verpligtend vir toelating tot lidmaatskap te maak. Sederdien kom slegs prestasie-getoetsde diere vir inspeksie en registrasie in aanmerking. Omdat die hele ras aan prestasietoetsing onderwerp is, het die eerste ontleding volgens BLUP ("Best Linear Unbiased Prediction") in Suid-Afrika op die databasis van die Drakensberger plaasgevind.

6. Verspreiding van die Drakensbergers

Die wye verspreidingspatroon van die ras is te danke aan sy uitstekende vermoë om by klimaats- en omgewingstoestande aan te pas. Die Drakensberger gedy op:

- Hartwaterveld van die Soet Bosveld.
- Die sneeubedekte pieke van die Drakensberge.
- Die grasvlaktes van die Vrystaat.
- Die rooiwater- en galsiekteveld van Mpumalanga en KwaZulu-Natal.
- Die bossieveld van die Karoo.
- Die duinewêreld van Namibië.
- Die Noordweste met bogemiddelde hitte.
- Die subtropiese Laeveld met sy bosluise en hartwaterveld.
- Die beeswêreld van Australië.

Drakensbergers kom ook voor in Swaziland, Zimbabwe, Botswana en selfs verder noord in die warm en vogtige klimaat van Ekwatoriaal-Guinee.

Die grootste konsentrasie stoettelers word in Mpumalanga, die Oos-Vrystaat en die noordelike gebiede van KwaZulu-Natal aangetref. Dit is die gebiede in Suid-Afrika waar die grootste verskille in temperatuur deur die jaar voorkom.

Tabel 1: Streeksverspreiding van Drakensbergerkuddes.

STREEK	2009	%	2010	%
Mpumalanga	4,115	32.5	3,883	29.8
Vrystaat	3,928	31.0	4,140	31.8
KwaZulu/Natal	1,703	13.4	1,650	12.7
Noordwes/Noord-Kaap	1,236	9.8	1,311	10.1
Karoo/Oos-Kaap	925	7.3	911	7.0
Gauteng	769	6.0	925	7.1
Namibië			79	0.6
Australië			118	0.9
Totaal	12,676	100%	13,017	100%

BRON: Blom, 2010: Jaarverslag - Verspreiding van vee.

Word daar na die verspreiding van kommersiële kuddes gekyk, kom die Drakensbergers selfs nog meer algemeen voor. Statistiek van veeartseny-inspekteurs dui daarop dat nagenoeg 8% (640,000) van alle beeste in Suid-Afrika, Drakensbergers of van die Drakensberger-tipe is. Hierdie syfer is deur die vleisbeeskonsultant Danie Bosman (voorheen van die Landbounavorsingsraad) bevestig.

7. Die moderne Drakensberger

Soos die klem later na vleisproduksie verskuif het, is diere met 'n opvallend lang en goed gebalanseerde, goed bespierrede vleiskarkas ontwikkel. Die moderne Drakensberger is die produk van ontwikkeling - meegebring deur streng seleksie en gebaseer op wetenskaplike norme.

Die klem is deurlopend geplaas op ekonomies belangrike aspekte, soos aanpasbaarheid, vrugbaarheid, sterk melkeienskappe, langlewendheid, groeivermoë, voeromset-verhouding en karkasgehalte. Nogtans geniet voorkoms steeds hoë voorrang en word daar steeds streng volgens die Standaard van Voortreflikheid gekeur. Laasgenoemde se besondere waarde in die ontwikkeling van die ras staan duidelik uit in die eenvormigheid en algemene voorkoms van die Drakensberger. Die Drakensberger het ontwikkel tot 'n ras met besondere genetiese eienskappe, wat dit bykans 'n foutvrye beesras maak, volgens wyle prof. Cas Maree (1994).

8. Die Drakensberger as moederlyn

Die doel van die Drakensberger-telers is nog altyd om optimale en doeltreffende produksie teen die mees ekonomiese vlakke te lewer. Sonder hierdie vermoë sou die beeste nie kon meeding met ander bestaande beesrasse en veral die praktyk waar baie Drakensberger-telers ook skape saam met hul Drakensbergers laat wei nie. Die Drakensberger, by uitstek 'n bees wat op natuurlike weiding floreer, het 'n uitsonderlike rumen volume en die vermoë om gras, selfs van 'n lae gehalte, in vleis van 'n hoë gehalte te omskep.

Vroulike diere, die hoeksteen van Drakensberger-teling, moet te alle tye die voerbronne tot hul beskikking kan benut sodat hulle hulself kan onderhou, doeltreffend produseer en reproduseer in uiterste wisselende toestande.

Wat voortplanting betref, moet die vroulike diere 'n kalf probleemvry en op 'n vroeë ouderdom lewer. Daarna moet sy 'n lang en produktiewe lewe lei waartydens kalwers teen 'n optimale speengewig gelewer word. Telers behaal hierdie doelwitte deurlopend vanaf natuurlike weidings en met minimum insette. Speengewigte van 260 kg (205 dae) word algemeen in die soetveld en 220 kg (205 dae) in die suurveld behaal. Wat besonder uitstaan van die Drakensberger koei, is haar vermoë om na die winter te herstel. Die voorafgaande aspekte het daartoe bygedra dat die Drakensberger tot 'n uitstekende moederlyn ontwikkel het.

Die minimum standaard wat tans vir koeie dien ten opsigte van kalwing, is as volg (verse wat teen 39 maande oud nog nie gekalf het nie, word gederegistreer).

Tabel 2: Minimum reproduksiestandaard vir koeie.

Koei ouderdom	Minimum Kalwers
3 jaar + 100dae	1
5 jaar + 100 dae	2
6 jaar + 100 dae	3
8 jaar + 100 dae	4
9 jaar + 100 dae	5
10 jaar + 100 dae	6
12 jaar + 100 dae	7

Volgens die LNR se 2009-10 Jaarverslag van die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema is die Drakensberger se ouderdom eerste kalwing (OEK) 33.8 maande, terwyl die Suid-Afrikaanse nasionale gemiddeld 31.4 maande is.

'n Lang en produktiewe lewe van 15 jaar en selfs meer is algemeen vir die ras.

Tabel 3: Produktiewe lewensverwagting van Drakensbergers.

Ouderdom	Vroulik	%	Manlik	%
0-2 jaar	4,833	42.9	2,001	78.4
2-4 jaar	2,630	23.3	383	15.0
4-8 jaar	2,567	22.8	142	5.6
8-10 jaar	740	6.6	21	0.8
10-15 jaar	466	4.1	5	0.2
15+ jaar	30	0.3	5	0.2
Totaal	11,266	100%	2,557	100%

Verw: Hunlun 2010 soos opgesom - datum 1 Julie 2010.

Hiermee 'n aantal statistieke rakende koei-prestasie:

Tabel 4: Statistieke rakende Drakensberger koei-prestasie.

Eienskap	2007	2008	2009	2010
Geboortegewig (Kg)	35.7	34.6	34.9	34.4
205 dae gewig (Kg)	207	204	208	211
12 mde gewig (Kg)	229	231	229	237
18 mde gewig (Kg)	317	310	309	329
Koeigewig met kalwing (Kg)	477	462	457	465
Geboortegewig verhouding (%)	7.6	7.6	7.7	7.2
Koeigewig met speen (Kg)	513	499	498	491
Speengewig verhouding (%)	41.3	43.3	43.8	45.2
Ouderdom 1ste kalwing (Mde)	34.6	33.8	33.8	34.6
Gemiddelde TKP (Dae) **	429	429	430	421
TKP laaste 2 kalwings (Dae)	422	436	432	432

Bron: LNR Jaarverslag van die Nasionale Vleisbeesaantekening en -Verbeteringskema

** - Blom Jaarverslag 2010

Uit dié verslag die volgende: Drakensberger-koei se gemiddelde gewig by geboorte (1,199 koeie) is 457 kg (SA nasionale gemiddeld 492 kg) en geboortegewig verhouding is 7.7% (SA nasionale gemiddeld is 7.3%). By speen weeg die Drakensberger-koeie gemiddeld 498 kg (1,492 koeie) en die speengewig verhouding is 43.8% teenoor 500 kg (29,404 koeie) en 43.9% van SA nasionale gemiddeld. Insiggewend is dat die Drakensberger-koei se gewig met 41 kg toegeneem het terwyl sy 'n kalf soog, teenoor die SA nasionale gemiddeld van slegs 8 kg.

Dit sê mos iets van die Drakensberger!!!

Inligting van die Landbounavorsingsraad se Instituut vir Dierreproduksie toon dat Drakensberger-koeie onder alle beesrasse in Suid-Afrika die laagste voorkoms toon van siektes en kalf mortaliteit. Opsigself beteken dit moeitevrye bestuur, veral waar ekstensiewe weidingspraktyke toegepas word.

Tabel 5: Persentasie mortaliteite tot speen-ouderdom.

	Aborsie	Dood gebore	Natuurlike oorsake	Bosluis-siektes	Ander	Totaal
Drakensberger	0.29	1.3	0.44	0.51	0.68	3.22
Gem. 9 rasse	0.49	2.24	1.22	1	1.21	6.16

Bron: DJ Bosman LNR Irene.

9. Die Drakensberger as bul

Bulle van dié ras is bekend vir hul libido en lang produktiewe lewe. Omdat Drakensberger-bulle uit 'n moederlynras afkomstig is, is hulle ideaal vir gebruik by alle rasse, tipes en grootte koeie. Die kruiskrag van die Drakensberger-bul moet ook nie onderskat word nie en veral omdat die Drakensberger onverwant is aan enige beesras ter wêreld.

Die koeidoeltreffendheid van so 'n kudde verbeter omdat minder probleme voorkom wanneer die koeie kalf. 'n Drakensberger-bul, veral die vroegryp-tipes, sal ook die sogenaamde maervleis-beesrasse se afrondingstyd tot markgereedheid verkort. Naspeense groei, voeromsetting en karkasgehalte, vir sover dit deur die bul bepaal word, kry neerslag in die eindproduk: die vleis. Wat dit betref, het die Drakensberger bulle 'n bewese rekord.

Tabel 6: Naspeense groei, GDT en VOV.

	Aantal	Finale gewig	GDT	VOV
Drakensberger	65	453	1,735	5.66
SA Nasionale Gemiddeld	1,444	463	1,726	5.90

Bron: LNR Jaarverslag van die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema.

Die beste voeromset-verhouding vir 'n bul in die 2009-toetsjaar is die bul GR080146 [VOV 4.24 (127); GDT 1,825 g (127)] van Gawie Roux (Rouvus Stoet) van Ventersburg. Bron: Blom Jaarverslag 2010.

10. Drakensberger in die voerkraal

'n Meestersgraadstudent, me. Mia Niemand se verhandeling oor "Drakensberger in die Voerkraal" toon dat die Drakensberger in aanvraag is by verskeie voerkrale. Voorbeelde van prestasie in die voerkraal spreek vanself. In 'n toets gedoen by Kanhym met 1,015 Drakensberger kalwers:

Tabel 7: Drakensberger in die voerkraal.

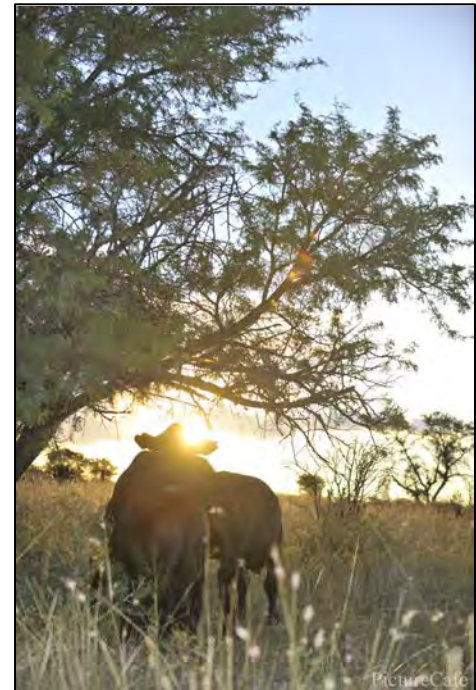
	Kanhym (1,015 Drakensbergers)	Voerkraal naby Vrede
Dae in voerkraal:	109	93
Begin gewig:	199 kg	240 kg
Finale gewig:	357 kg	369 kg
GDT:	1,446 g	1,387 g
VOV:	4.72:1	
Morbiditeite:	7.5%	0%
Mortaliteite:	0.89	0

11. Moeitevrye bestuur

Afgesien daarvan dat die ras aan ekonomiese belangrike eienskappe voldoen, het dit ook ander eienskappe wat deur seleksie vasgelê en steeds verder bevorder word.

Hierdie eienskappe is:

- 'n Mak temperament.
- 'n Lae geboorte gewig en 'n maklike kalfproses.
- 'n Lae voorkoms van aborsies.
- 'n Besondere moederinstink en selfbeskerming.
- Weerstand teen siektes, veral teen bosluis-oordraagbare siektes, danksy onder meer 'n dik vel.
- Betreklik goeie weerstand teen inwendige parasiete.
- Goeie pigmentasie, met weerstand teen ultraviolet-bestraling, foto-sensitiwiteit en oogprobleme.
- Hitteweerstand (wat toegeskryf kan word aan 'n los vel asook 'n kort en blink, blou-swart haarkleur wat sonstrale weerkaats). Verwys na 'n studie van me. Liesl Foster (2008) onder leiding van prof Frikkie Neser (UOVS).
- Weerstand teen bosluise. (Verwysing: Me. Liesl Foster se studie en bosluise tellings wat sy geneem het, asook kommersiële teler, mnr. Zirk Wolmarans, wat oor 'n tydperk van 10 jaar geen dipmiddels gebruik het nie).
- Sterk bene en 'n beenstruktuur met harde buffel-kloue, wat gemak van stap, selfs oor moeilike terrein, bevorder.
- 'n Goeie kapasiteit vir voerinname tydens beweiding.

12. Stoetteling

Die verantwoordelikheid van die stoetteler is om genetiese materiaal te verbeter deur middel van die doelgerigte gebruik van ras standarde, funksionele doeltreffendheid, prestasietoetsing en stamboom inligting en dan hierdie teelmateriaal aan die kommersiële bedryf beskikbaar te stel. Dit is noodsaaklik dat hierdie middels reg aangewend word ter verbetering van die betrokke ras maar ook ten opsigte van die bekostigbaarheid daarvan. 'n Duidelike teelbeleid sal dan ook hierdie vereistes bevat.

Stoettelers moet op hoogte bly van die jongste tegnologieë en die aanwending daarvan. Inligtingstegnologie word reeds wyd aangewend maar op die gebied van teeltechnologie is daar nog heelwat navorsingsgeleenthede en reëls wat nog neergelê moet word. KI (kunsmatige inseminasie) en EO (embryo-oorplasing) word reeds lank aangewend, maar wat ovum opvangs, in-vitro bevrugting, embryo splyting, semen- en embriogeslagsbepaling en kloning betref, is daar nog baie werk wat gedoen moet word. Genomika sal verseker ook in die toekoms 'n hulpmiddel wees.

13. Ras standarde

Hieronder volg die ras standarde waaraan 'n dier moet voldoen om gekeur te word.

13.1. Standaard van Voortreflikheid - Skedule C

Hierdie is die minimum standaard vir keuring volgens voorkoms en prestasie. Behalwe in die geval van nuwe Hulpstamboek A aannames, sal beeste nie goedgekeur word as daar nie prestasiesyfers tydens keuring is nie. Lede word onder die konstitusie verplig om aan die amptelike prestasietoetskema deel te neem voordat keuring kan plaasvind.

Tabel 8: Standaard van voortreflikheid.

STANDAARD VAN VOORTREFLIKHEID		
	BUL	KOEI
ALGEMENE VOORKOMS (20 punte)		
	'n Swart aangepaste vleisbees met treffende lang, diep lyf.	'n Swart aangepaste vleisbees met 'n treffende lang lyf.
Rasegtheid en Karakter	Soos blyk uit 'n statige manlike kop, vorm van oë en kop, kromming en deursnit van horings, nekplasing en vorm van skof en skouers, lengte van rug en kruis, haarkleur en tekstuur.	Soos blyk uit 'n statige vroulike kop, vorm van oë en kop. Kromming en deursnit van horing, lenige verfynde nek en netjiese aanhegting en plasing van skouers, lengte van rug en kruis, haarkleur en tekstuur.
Bouvorm	Duidelik omlyn, reguit, simmetries en egalig gevlees. Lyf lank, diep, breed met aanvullige bo- en onderlyn. Gemaklike vry gang met lang treë.	Duidelik omlyn, reguit, goed gebalan-seer, simmetries en egalig gevlees. Lang lyf, redelik diep, breed, groot kapasiteit met 'n aanvullige bo- en onderlyn. Gemaklike vry gang met lang treë.
Kwaliteit	Soos blyk uit 'n soepel dik vel, haarbedekking en tekstuur, sterk en platbeen en vol egalige vleisbedekking.	Soos blyk uit 'n soepel los vel, haarbedekking en tekstuur, sterk, platbeen met egalige vleisbedekking.
Kleur	Blink-swart met die verskynsel af en toe van grys kolle op die lyf en grys stertkwas. Wit is toelaatbaar in die onderlyf.	Blink-swart met die verskynsel af en toe van grys kolle op die lyf en grys stertkwas. Wit is toelaatbaar op die onderlyf.

STANDAARD VAN VOORTREFLIKHEID		
	BUL	KOEI
MASSA EN GROOTTE VIR OUDERDOM (3 punte)		
	Volwasse massa nie minder as 800 kg. Grootte en massa vir ouderdom gebaseer op prestasietoetsgegevens, soos verskaf deur die Amptelike Prestasietoetsskema, is 'n vereiste by keuring.	Grootte en massa vir ouderdom gebaseer op prestasietoetsgegevens, soos verskaf deur die Amptelike Prestasietoetsskema is vereiste vir keuring.
KOP EN HORINGS (10 punte)		
	Sterk en manlik.	
Neusspieël en Bek	Breed met groot swart neusgate, kakebeen goed ontwikkel.	Breed met groot swart neusgate, kakebeen goed ontwikkel.
Oë	Groot, wakker, wyd geplaas, oogbanke redelik prominent.	Groot en wakker, wyd geplaas, oogbanke nie te prominent nie.
Gesig	Middelmatige lengte van oë tot bek met effense vernouing na die bek, dog goed gevul, reguit en wyd.	Middelmatige lengte van oë tot bek, dog goed gevul, reguit en wyd.
Voorkop	Effens kort, breed, reguit, plat en gevul beide tussen die oë tot onder die horings.	Effens kort, breed, reguit, plat en gevul beide tussen die oë tot onder die horings.
Profiel	Weens redelike prominente oogbanke en vol voorkop vertoon profiel baie effens geboë. Neusbeen is egter plat en reguit.	So te sê 'n reguit lyn, dog nie hol nie.
Kruin	Plat en wyd tot effens prominent by onthoringde diere.	Plat en wyd, tot effens prominent by onthoringde diere.
Ore	Groot, dog nie spits nie.	Groot, dog nie spits nie.
Horings	Sterk en matig lank, wit met swart punt in volwasse dier, rond of baie effens ovaal, kom sywaarts uit kop, dan vorentoe en opwaarts. Onthoringing word toegelaat. Natuurlike poenadiere is toelaatbaar mits SP.	Sterk en matig lank, wit met swart punt by volwasse diere. Rond of effens ovaal uit kop dan vorentoe en opwaarts. Onthoringing word toegelaat. Natuurlike poenadiere is toelaatbaar mits SP.
NEK, SKOF EN KEELVEL (6 punte)		
Nek	Matig, kort en sterk, bo breed en gevlees, diep met egalige aansluiting aan kop en skouers.	Fyn, lenig dog reguit en sterk met goeie diepte wat mooi aansluit aan kop en skouers.
Skof	Groot, plat en goed aan skouers geheg.	Feitelik geen skof nie.
Keelvel	Goed en eweredig ontwikkel. Strek van kakebeen tot borsstuk.	Goed en eweredig ontwikkel. Strek van kakebeen tot borsstuk.
SKOUERS, BORSSTUK, BORSKAS, RIBBES EN KAPASITEIT (12 punte)		
Skouers	Sterk, diep, goed en egalig gevlees, stewig aan kambene en ribbes geheg. Kambene nie prominent nie.	Diep, goed egalig gevlees. Fyn en mooi aan ribbes en kambene gevoeg. Kambene nie prominent nie.
Borsstuk	Wyd en redelik diep, nie te prominent nie.	Nie prominent nie, wyd en redelik diep.
Borskas	Diep, wyd en vol agter die blaaië en elmboë.	Redelik diep, wyd en vol agter die blaaië en elmboë.
Ribbes en Kapasiteit	Goeie ribsprong, rond en diep met goed ontwikkelde verteringsruimte.	Goeie sprong van ribbes, rond en diep met goed ontwikkelde verteringsruimte.
BOLYN, RUG, LENDE, HEUPE, KRUIS EN STERT (16 punte)		
Bolyn	Lank en reguit van kambene tot heupe.	Lank en reguit van kambene tot heupe.
Rug	Opvallend lank, breed en eweredig gevlees.	Opvallend lank, breed en eweredig gevlees.

STANDAARD VAN VOORTREFLIKHEID		
	BUL	KOEI
Lende	Breed, vol en diep gevlees met mooi inskakeling by rug en kruisstuk.	Breed, vol en dik gevlees met mooi inskakeling by rug en kruisstuk.
Heupe	Breed en goed bedek maar nie met prominente heupbene nie.	Breed en goed bedek, maar nie met prominente heupbene nie.
Kruis	Goed bespiede, sonder vetophoping, opvallend lank, wyd tussen draaibene, val effens na sit- en draaibene gevolglik effens dakvormig. Sitbene redelik ver uitmekaar. Bekkenwerwels nie te prominent nie.	Goed gevul en opvallend lank sonder vetophoping, wyd tussen draaibene met 'n effense val na die sitbene en draaibene gevolglik effens dakvormig. Sitbene redelik ver uitmekaar. Bekkenwerwels nie te prominent nie.
Stert	Sertaanhegting redelik hoog maar nie prominent nie, van middelmatige dikte met growwe kwas en lengte tot onderkant hakke.	Sertaanhegting redelik hoog maar nie te prominent nie, van middelmatige dikte met growwe kwas en lengte tot onderkant hakke.
DYE, BROEK EN BINNEBOUD (13 punte)		
Broek/Dye	Lank, breed en vol. Strek af tot naby hakke dog nie oordrewe rond nie.	Lank, breed en vol. Strek af tot naby hakke dog nie oordrewe rond nie.
Binneboud	Diep en vol.	Diep en vol.
BENE, KLOUE EN BEENSTRUKTUUR (10 punte)		
Bene	Onderste skenkels redelik kort, sterk, reguit en vierkantig geplaas. Knieë en hakke groot en sterk. Goed gespierd.	Onderste skenkels redelik kort, sterk, reguit en vierkantig geplaas. Knieë en hakke groot en sterk. Goed gespierd.
Kloue	Groot, hard, swart en mooi gerond.	Groot, hard, swart en mooi gerond.
Beenstruktuur	Kwaliteit getoon deur 'n sterk harde en platbeen.	Kwaliteit getoon deur 'n sterk, harde en platbeen.
TEELORGANE (8 punte)		
	MANLIKE ORGANE: Egalig gevorm, goed ontwikkel en ewe groot teelballe met minimum testes omvang volgens minimum standaarde.	UIER: Groot, soepel, lang uier met goeie voor- en agteraanhegting, nie vlesig of hangend nie. Melkare groot en vertak.
	SKEDE: Nie oormatig ontwikkel.	SPENE: Spene van middelmatige lengte vierkantig en wyd uitmekaar geplaas.
VEL EN HAAR (3 punte)		
Vel	Dik. Los en soepel.	Los en soepel.
Haar	Blink-swart, van medium lengte en fynheid, growwer in nek en kop, reguit, blink en dig.	Blink-swart van medium lengte en fynheid, reguit, blink en dig.

14. Keuringstelsel

Alle diere word gekeur aan die hand van bogenoemde Standaard van Voortreflikheid (sien Tabel 8). Prestasiesyfers word ook gebruik met keuring en sal later bespreek word. Keuring vind jaarliks gedurende Maart/April plaas deur opgeleide keurders. Aansoeke word gedurende Desember van elke jaar aan lede gestuur en hulle moet dan voor die vasgestelde datum aansoek doen vir keuring met die deposito wat betaalbaar is. Die keurders roteer elke jaar en dit is dus onwaarskynlik dat dieselfde keurders opeenvolgens by u sal keur. Twee keurders sal te alle tye 'n keuring waarneem, met ten minste een as 'n senior keurder.

Om 'n keurder te word, moet 'n kursus vir leerlingkeurders eers geslaag word. Daarna moet die leerlingkeurder 3 (drie) keuringstoere meemaak saam met twee ander keurders, en na elke keuringstoer moet daar 'n positiewe verslag deur die senior keurder ingedien word. Die raad kan dan 'n bevordering maak tot junior keurder waarna daar weer eens 3 (drie) keuringstoere meegemaak moet word saam met twee ander keurders. Na elke keuringstoer moet daar 'n positiewe verslag deur die senior keurder ingedien word en kan die raad dan 'n bevordering maak tot senior keurder.

Daar word jaarliks 'n opleidingskursus vir alle keurders gedurende Januarie/ Februarie gehou. Dit is verpligtend en slegs die keurders wat die kursus bygewoon het, sal daardie jaar op die paneel van keurders wees. Die jaar se keuringstoere word dan ook hier uiteengesit en keurders aangewys vir die toere. Die koste van die jaarlikse keuring word bereken deur die totale kilometers gereis deur al die keurders, vermenigvuldig met die reistarief

plus verblyf koste gedeel deur die aantal diere gesien. U keuringskoste sal dus wees tarief per dier vermenigvuldig met u aantal diere gesien plus BTW. Fakturering sal na afloop van al die keuringstoere gedoen word. Die deposito sal dan van die verskuldigde bedrag afgetrek word. 'n Administratiewe fooi word gehef.

Spesiale keurings word dan ook deur die jaar gedoen vir lede wat Fase C & D toetse afsluit. Eerste keuring vir nuwe lede met nuwe beeste is gratis. Vir alle ander spesiale keurings is reis- en verblyfkoste van die keurders van toepassing. Die keurders se eis gaan na die kantoor en dan word die lid gefaktureer. Daar moet ten minste 14 (veertien) dae voor die beplande keuring aansoek gedoen word by die kantoor sodat daar keurders aangestel kan word. Keurings word dan gedoen aan die hand van Standaard van Voortreflikheid .

Prestasiesyfers word soos volg tydens keuring toegepas. Vir Fase A en B moet alle diere 'n speen indeks en 'n 12 en/of 18 maande indeks hê, en die gemiddeld van die 2 of 3 indekse moet bo 90 wees. Vir Fase C en D word die speen indeks, GDT en VOV of Kleiber gebruik. Die gemiddeld van hierdie indekse moet bo 90 wees.

Vir visueel uitsonderlike diere is daar 'n uitsonderingsreël.

- Bulle moet minstens 70% van totale puntetelling behaal.
- Vroulike diere moet minstens 60% van puntetelling behaal.
- Minstens 50% van 'n onderafdeling van die standaard moet behaal word deur bulle en vroulike diere.

Tabel 9: Minimum skrotum omvang.

Massa	Minimum skrotum omvang
300 tot 349 kg	28 cm
350 tot 399 kg	30 cm
400 tot 449 kg	31 cm
450 tot 499 kg	32 cm
500 tot 549 kg	33 cm
550 tot 599 kg	34 cm
600 kg +	35 cm

Gekorrigeerde S.O. 30,5 cm (by 'n standaard gewig van 400 kg).

14.1. Diskwalifikasiekodes

Tabel 10: Diskwalifikasiekodes.

KODE	DISKWALIFIKASIE
A ALGEMENE VOORKOMS	A1 Af tipe. A2 Swak bescpiering. A3 Te plat. A4 Ponie tipe (dwerg-eienskappe). A5 Te groot. A6 Te growwe beenstruktuur. A7 Te fyn beenstruktuur. A8 Te min diepte (worsereg). A9 Te kort van lyf. A10 Swak gewig vir ouderdom. A11 Swak balans (H : L). A12 Swak balans (voor - : agterkwart). A13 Swak konstitusie of aanpassing. A14 Abnormale gang. A15 Defekte vel.
B PRESTASIE	B1 Slagklousule. B2 Gemiddeld van indekse onder 90. B3 Nog nie gekalf op 39 maande nie. B4 Indien nie herhalf binne 730 dae nie.
C KLEUR	C1 Wit bokant onderlyn. C2 Wit stertkwas. C3 Rooi (rooi hare of rooi skynsel).
D HARE	D1 Wollerige hare. D2 Lang krullerige hare.
E MANLIKHEID/VROULIKHEID	E1 Osagtig. E2 Gebrek aan vroulikheid (by vroulike diere). E3 Gebrek aan manlikheid (by manlike diere).
F TEMPERAMENT	F1 Wild.
G KOP	G1 Nie tipies nie (af tipe). G2 Skewe gesig. G3 Skewe bek. G4 Kort onderkaak (papegaaibek). G5 Lang onderkaak (visbek). G6 Ligte onderkaak. G7 Oordrewe kortkop. G8 Te swak oogbanke. G9 Kop te smal en/of te lank.

KODE	DISKWALIFIKASIE
	G10 Holkop. G11 Plat horings. G12 Los horings.
H VOORKWART	H1 Los skouers. H2 Oorontwikkelde borsbeen by verse. H3 Val weg agter blaai (geknyp). H4 Skouers dakkig.
I MIDDELSTUK	I1 Swak of holrug. I2 Krom rug. I3 Boggelrug. I4 Duiwelsgreep.
J AGTERKWART	J1 Hangkruis. J2 Dakkige kruis. J3 Plat kruis. J4 Swak bespierung oor lende. J5 Nou sitbene. J6 Rondeboud (perdeboud). J7 Plat dye. J8 Hoog opgesny tussen agterbene. J9 Prominente heupbene.
K BENE EN POTE: VOORBENE	K1 X-benig. K2 Duiftonig. K3 Bakbene. K4 Bokknieë. K5 Trap uit (eendpotig). K6 Knieë na agter gebuig.
K BENE EN POTE: AGTERBENE	L1 Te sekelhakkig. L2 Te regop hakkig. L3 Te koeihakig. L4 Bakbene.
M BENE EN POTE: KOOTGEWRIGTE	M1 Trap deur. M2 Slap kote. M3 Te regop. M4 Gebuig.
N BENE EN POTE: KLOUE	N1 Uitgroeï kloue. N2 Kloue krul na binne. N3 Te min diepte. N4 Verskil in grootte. N5 Te gesplete (spleet of wyd).
O STERT	O1 Bobbejaanstert. O2 Skewe stert. O3 Kinkel in boonste derde .
P GESLAGSORGANE: SKROTUM EN TESTES	P1 Te klein. P2 Te groot. P3 Uitermatig gedraai. P4 Afwesigheid van byballe. P5 Hipoplasie. P6 Kriptorchidisme. P7 Misvormde teelballe.
Q GESLAGSORGANE: SKEDE	Q1 Prolaps. Q2 Te lank. Q3 Vlesig.

KODE	DISKWALIFIKASIE
	Q4 Opening te groot. Q5 Naevel te groot.
R VROULIKE GESLAGSORGANE	R1 Onderontwikkeld. R2 Neig horisontaal.
S GESLAGSORGANE: UIER EN SPENE	S1 Swak ontwikkel. S2 Bottelspene. S3 Afwesigheid van spene (een of meer).
T ANDER REDES	T1 Spesifiseer asseblief. T2 Deur eienaar uitgeskot

Punte wat behaal word, is as volg:

Tabel 11: Keuringspunte uiteensetting.

Punte	Klas	Manlik	Vroulik
95+	1+	Minimum bulle Afgekeur	Minimum vroulik Afgekeur
90-94	1		
85-89	1-		
80-84	2+		
75-79	2		
70-74	2-		
65-69	3+		
60-64	3		
-60	3-		

Alle diere wat die keuring slaag moet met 'n "D" op die linkerblad gebrand word.

14.2. Funksionele en visuele evaluasie

Die klem word geplaas op die funksie van die dier en tipe. Diere met erflike gebreke of met afwykings wat die funksie betekenisvol benadeel volgens die oordeel van die keurder sal uitgeskot word.

Tabel 12: Funksionele en visuele evaluasie vir keuring.

DISKWALIFIKASIE (dier word afgekeur)	DISKRIMINASIE (wat tot diskwalifikasie kan lei)
(a) KOP	
Kort onderkaak. Lang onderkaak. Skewe bek. Skewe gesig. Ligte onderkaak.	Kompakte of oormatige lang kop. Fyn of spitsbek. Leeuken.
(b) VOOR- EN AGTERBENE	
Uitgroei-kloue. Deursak kote. Afwesigheid van bykloutjies. Bokknieë of knieë na agter gebuig. Laminitis.	Wydgesplete kloue. Kloue draai na binne. Kloue onewe van lengte of lang kloue. Regop kote. X-benig / Bakbenig. Duiftonig. Sekelhakkig of regophakkig.

DISKWALIFIKASIE (dier word afgekeur)	DISKRIMINASIE (wat tot diskwalifikasie kan lei)
(c) SKOUERS	
Te los. Kambene wat ver bo skouers uitstyg.	
(d) BORS, RUG EN MIDDELSTUK	
Duiwelsgreep (geknyp agter blaaië). Kromrug van agter gesien (skoliose). Boggelrug.	Holrug. Plat middelstuk van agter gesien. Gebrek aan diepte.
(e) BEKKEN, KRUIS EN STERT	
Skewe stertwortel aanhegting. Aangebore kinkel in stert (boonste derde).	Smal bekken. Plat, dakkige of hangkruis. Baie prominente stertwortel.
(f) REPRODUKSIE	
Prolaps van voorhuid. Hipoplasie van teelballe (enkel of bilateraal). Byballe gedeeltelik afwesig (epididimis). Kriptorchidisme (een of albei testes nie volledig in skrotum). Vulva wat horisontaal neig. Spene afwesig.	Vlesige skede. Lang skedeverel bo skede-opening. Gedraaide stringe. Lang swaaiende skrotum. Vulva wat infantiel is. Swak uierontwikkeling. Spene klein. Erflike ongebalanseerde uier. Misvormde spene.
(g) ALGEMEEN	
Kroes hare of wollerige somerkleed. Wilde temperament. Dwergeienskappe. Dubbelbespierung. Dubbele vel. Vaal, skiller of groot wit kolle buite onderlyn. Hele witkwas (gryskwas toelaatbaar). Wit aan bene/wit bo die onderlyn. Algehele rooi hare op kop of lyf.	Lang haarkleed. Bulle met vroulike of osserige voorkoms. Verse met osserige voorkoms. Ponie-tipe of te grootraam tipe. Swak bespierung. Fyn of growwe skelet.
(h) Ander afwykings wat nie gelys is nie:	
Kroniese opblaas. Swak konstitusie. Enige ander genetiese afwykings. (Grysvlek of geboortevlek is 'n swart, gepigmenteerde vel met swart en wit hare).	

15. Genepoel

Die genepoel van die Drakensberger is nie net tot die stoetbedryf beperk nie want met ons stelsel van 'n "oop boek" kan nuwe diere ingebring word uit kommersiële kuddes as Hulpstamboek A diere. Beeste gekeur as Hulpstamboek A moet minstens 15 maande oud wees wanneer hulle gekeur word. 'n Volledige geskiedenis van die diere (op skrif) moet die aansoek om keuring vergesel. Hierdie diere moet voldoen aan die keuringsvereistes soos genoem. Hulle ontvang ook 'n "D" op die linkerblad. Sertifisering van graad kuddes is ook moontlik, na sekere vereistes nagekom is en hul ontvang dan 'n "DK" op die regterblad.

16. Generasies

Hulpstamboek diere   A X A of B of SP = B
                                      B X B of SP = SP
                                      SP X B of SP = SP

Die kalf se generasie is altyd een hoër as die laagste generasie van 'n ouer.

17. SA Stamboek en Veeverbeteringsvereniging

17.1. SA Stamboek

Die SA Stamboek is 'n registrerende owerheid. Die telersgenootskap het direkte handeling met stamboek. Stamboek hou die stambome van al ons diere in stand. Alle geboortekennisgewings word aan die stamboek gestuur vir aantekening. Telers ontvang dan 'n geboortekennisgewing sertifikaat terug en nadat die dier gekeur is, word 'n registrasiesertifikaat uitgereik. Oordragte en kansellasies word dan ook hier gedoen en veilingskatalogusse word saamgestel.

SA Stamboek is ook verantwoordelik vir die bestuur, ontwikkeling en onderhoud van die veeverbeteringsdatabasis, INTERGIS, wat meer as 50 miljoen diere-rekords bevat. In 1999 word die INTERGIS verdeel in onderskeidelik die Registrasie- en Prestasie-substelsels, en in 2000 word die INTERGIS 'n outonome liggaam, onafhanklik van SA Stamboek en die Lewendehawe Besigheidsafdeling van die Landbounavorsingsraad (LNR-LBA). Tydens die viering van sy 100-jarige bestaan in 2005, het SA Stamboek die steun van 63 telersgenootskappe en nagenoeg 5,000 telers met 520,000 diere geniet.

(Bron: Handleiding vir Stoettelers van SA Stamboek en Diereverbeteringsvereniging).

17.2. INTERGIS

Die INTERGIS (Geïntegreerde Registrasie- en Genetiese Inligtingstelsel) is 'n versameling van databasisse en programme wat die diere-aantekeningse behoeftes van 'n wye spektrum van rolspelers in die veebedryf aanspreek, van telers en eienaars van suiwergeteelde diere, tot die personeel van registrerende owerhede, prestasie-aantekeningse agentskappe, nasionale- en provinsiale regeringsinstansies, adviseurs en konsultante en verwante bedryfsorganisasies. Die INTERGIS is een van min ten volle geïntegreerde diereregistrasie- en genetiese inligtingstelsels ter wêreld. Die Departement van Landbou is die kurator van die INTERGIS en ondersteun dit deur 'n groot deel van die ontwikkelingsbepoelings te voorsien. Die INTERGIS is gesamentlik ontwikkel deur die SA Stamboek vereniging en die LNR Dierereproduksie-instituut en word tans bestuur deur die LNR Dierereproduksie-instituut, wat SA Stamboek gekontrakteer het om die daaglikse operasionele funksies daarvan uit te voer en die stelsel verder te ontwikkel.

17.3. LOGIX

LOGIX ("*Livestock Operational and Genetic Information Exchange*") is die toegangspoort via die internet tot data op die INTERGIS. Die doel met Logix is om aan die verskillende gebruikers inligting- en data-uitruilingsfunksionaliteit te bied. Elke lid van die telersgenootskap met internet-toegang het ook toegang tot Logix. Op hierdie stelsel is al die inligting van al die diere in 'n boer se besit, beskikbaar. Die algemene jaarvergadering van die telersgenootskap het in 2009 toestemming verleen dat die stelsel gedeeltelik oopgestel word sodat alle lede toegang het tot sekere inligting van mede-telers se diere. Hierdie stelsel laat u toe om navrae te doen, verslae te trek, geboortes en prestasietoetsdata (Fase A & B) aanlyn aan te teken en data van diere af te laai. Ontvangs van enige geboortes of prestasietoetsdata sal erken word deur middel van 'n e-pos boodskap. Verwerkte data kan ook per epos aan u gestuur word. Aansoek om as 'n Logix gebruiker te registreer kan gedoen word deur 'n aansoekvorm af te laai by www.logix.org.za. Die gebruik van Logix is gratis.

17.4. Vleisbeesbestuur-sagteware

Daar bestaan 'n aantal sagteware pakkette wat daarop gemik is om die rekordhouding en bestuur van vleisbeeskuddes makliker en meer doeltreffend te maak. Voorbeelde van sulke pakkette is BeefPro en Stoetmeester. Hieronder volg 'n kort beskrywing van hierdie pakkette

17.4.1. BeefPro

BeefPro is 'n professionele vleisbeesbestuur-sagteware pakket wat ontwikkel is om die rekordhouding, administrasie, prestasietoetsing, seleksie, registrasie, teling en algemene kuddebestuur van vleisbeeskuddes makliker en meer doeltreffend te maak. Die program is spesifiek ontwikkel om te voldoen aan die behoeftes van die Suid-Afrikaanse stoetteler en kommersiële produsent, maar op so 'n wyse dat dit voldoen aan die behoeftes van die meeste, indien nie alle, boere. Dit is 'n gesamentlike projek van die Landbounavorsingsraad (LNR) en 'n privaat sagtewarehuis, BenguelaSoft BK. BeefPro word deur die Drakensberger telersgenootskap en nog 18 ander telersgenootskappe onderskryf. Met BeefPro kan maklik en vinnig rekord gehou word van alle aspekte van 'n kudde en alle dokumente (byvoorbeeld dekkings, geboortes, gewigte vir prestasietoetsing, oordragte, kansellasies en selfs Fase C en D aansoekvorms) elektronies per epos direk uit die program gestuur word na SA stamboek en die LNR vir opname en verwerking op INTERGIS. Indien van hierdie elektroniese opsie gebruik gemaak, word hope geld gespaar op die jaarlikse per kapita fooie – verwys Bylaag C.

Vir meer inligting, besoek www.beefpro.net of kontak Mnr. Leslie Bergh by 082 801 2026.

17.4.2. StoetMeester

StoetMeester is 'n kuddebestuursprogram wat alle Suid-Afrikaanse vleisbeesrasse asook verskeie Afrika rasse, insluitende kommersiële kuddes, hanteer. Dit maak volledig voorsiening vir S.A. Stamboek se Iris stelsel asook die Breedplan stelsel wat deur 'n aantal rasgenootskappe in Suid-Afrika gebruik word. Feitlik alle papierwerk word uitgeskakel, behalwe waar data by die kraal of in die veld versamel word, en selfs hier word voorafgedrukte vorms gebruik. Kuddedata is dus op een plek beskikbaar. StoetMeester wys op datafoute terwyl jy met die data werk, en nie eers later wanneer die registrasie-owerheid vorms terugstuur vir herstelwerk nie. Die program sal byvoorbeeld sorg dat jy nie 'n bul dek of 'n koei binne 100 dae na mekaar laat kalf nie. Rekenaarnommers word ook outomaties opgesoek en gedruk, waarmee skryffoute uitgeskakel word.

StoetMeester is bekend by feitlik alle telersgenootskappe, SA Stamboek en die Landbou Navorsingsraad (LNR), Namibiese Stoettelersvereniging en Zimbabwe Herd Book. Dit hanteer alle kudde-administrasie op plaasvlak - vanaf dekkings, geboortes, prestasietoetsing, aankope, verkope en gereelde wegings. StoetMeester druk alle amptelike verslae. StoetMeester maak reeds voorsiening vir berekende teelwaardes en kan die data elektronies inlees vanaf die LNR. Inteelpersentasies word bereken. Verder bereken die program deur middel van die verwantskappelys die inteelpersentasies van toekomstige nageslag, sodat dit nie vir die teler nodig is om stambome te vergelyk nie.

Omdat geen teler dieselfde teelbeleid het nie, maak StoetMeester voorsiening dat 'n teler sy eie teelbeleid kan toepas, deur middel van die kragtige seleksieprogram. Telers kan self hul eie verslae en seleksieparameters opstel en die program soek die diere daarvolgens uit. Nie-amptelike voorspeen, speen, jaar, 18 maande en fase D prestasiesyfers word bereken, en stem op hierdie stadium ooreen met die amptelike berekening.

17.5. LNR Diereproduksie-instituut

Die Landbounavorsingsraad (LNR) se Diereproduksie-instituut is verantwoordelik vir die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema, of soos dit algemeen bekend is die Prestasietoetskema (of soms net as die Skema).

18. Die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema

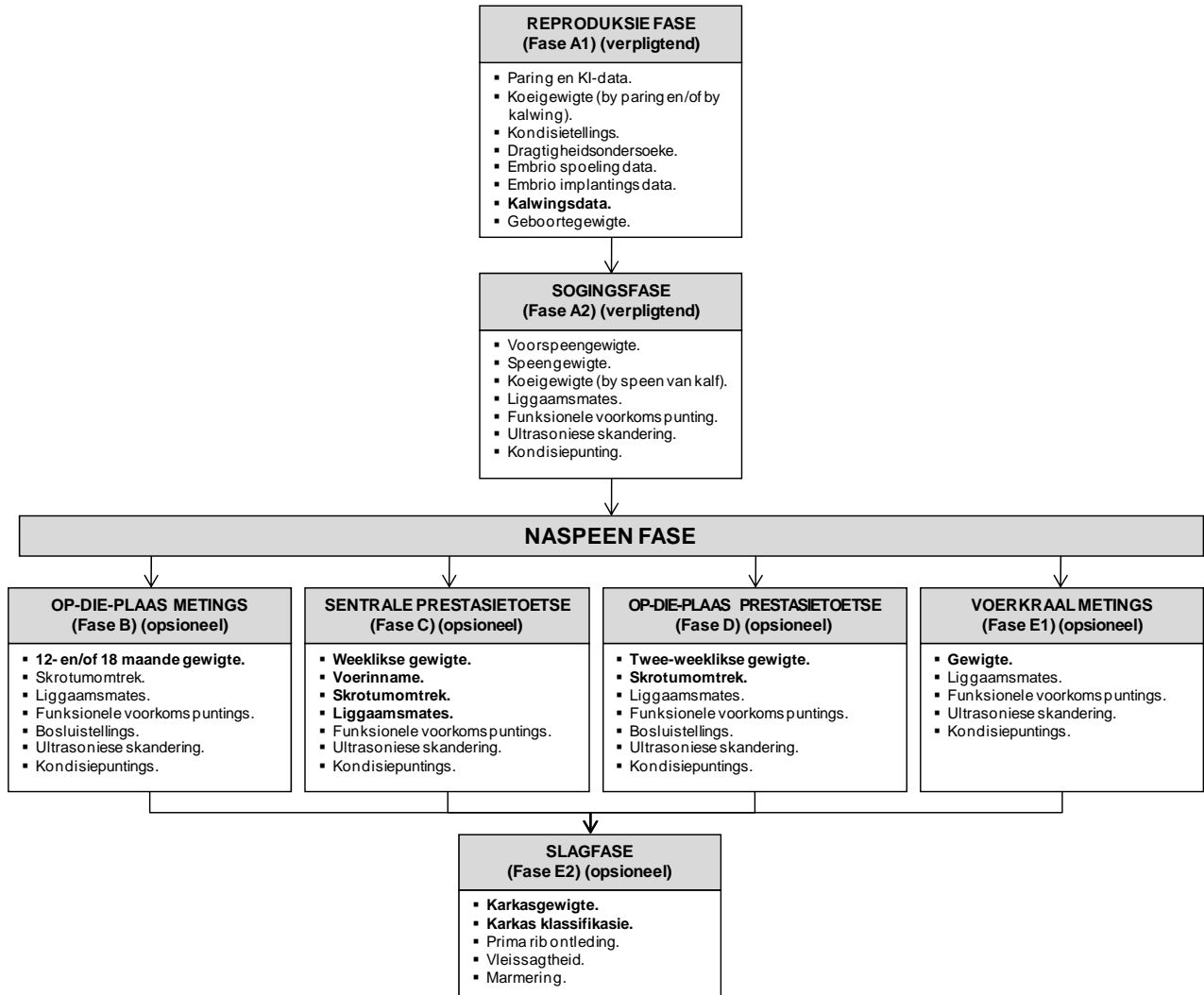
Die leuse van die Skema is: "Om te meet is om te weet". Die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema bestaan uit verskeie fases, wat hieronder kortliks uiteengesit word.

18.1. Fases van die Skema

Die Skema behels sewe fases:

- Reproduksie fase (Fase A1)
- Soog fase (Fase A2)
- Naspeense fases:
  - Op-die-plaas metings (Fase B)
  - Sentrale prestasietoetse (Fase C)
  - Op-die-plaas prestasietoetse (Fase D)
  - Voerkraal metings (Fase E1) (*onaktief*)
- Slagfase (Fase E2) (*onaktief*)

Dit kan skematies as volg voorgestel word:

Figuur 1: Skematiese voorstelling van die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema.

Bron: LNR Reëls en Riglyne - Vleisbeeskema Okt 2009.

Vir die doel van hierdie handleiding, word slegs Fase A, B, C en D toegelig.

18.1.1. Fase A

Fase A behels die evaluasie van die teelkoeie en hul kalwers. Dit sluit in dekking- en KI data, geboortekennisgewings, voorspeengewigte (opsioneel) en speengewigte. Geboortegewig moet binne drie dae ná geboorte geneem word. Dit is opsioneel, maar word baie sterk aanbeveel, so ook die moeder se gewig na kalwing. Uit die geboortekennisgewing data word die OEK (ouderdom eerste kalwing) en die moeder se TKP (tussen kalf periode) asook die geboortegewigverhouding van die kalf/koei verkry.

Vir voorspeen- en speengewigte mag die ouderdomsverskille tussen die kalwers in 'n groep (of toets) nie 100 dae oorskry nie. (Terloops, dit geld vir alle fases). Voorspeengewig (Fase A1) (opsioneel) word geneem tussen 51 en 150 dae ouderom en die massa word aangepas na 100 dae. Speengewig (Fase A2) is verpligtend en word geneem tussen 151 en 270 dae en die massa word aangepas na 205 dae. Koeigewigte tydens speen is ook opsioneel maar word sterk aanbeveel. Uit hierdie fases kry u dus indekse vir voorspeen en speen asook die speengewig/koeigewig verhouding en die koeidoeltreffendheids-indeks. Let wel dat alle indekse binne die betrokke groep bereken word en dus sodanig aangewend moet word by seleksie. Alle gewigte moet leë pens wees (hou weg van kos en water oornag en weeg die volgende oggend).

18.1.2. Fase B

Fase gewigte word gedoen op 12 maande (B1) en 18 maande (B2). Hierdie toetse word hoofsaaklik op die veld gedoen en op die verse. Die bulle kan ook so getoets word maar Fase C en D is meer gewild vir bulle. 12 maande gewigte moet tussen 271 en 450 dae ouderdom geweeg word en 18 maande tussen 451 en 634 dae ouderdom. 12 maande gewigte word na 365 dae aangepas en 18 maande gewigte na 540. Uit hierdie fase kry u dus indekse vir 12 en 18 maande. Let wel dat, soos by Fase A, alle indekse binne die betrokke groep bereken word en dus sodanig aangewend moet word by seleksie. Alle gewigte moet leë pens wees (hou weg van kos en water oornag en weeg die volgende oggend).

Die koste vir deelname aan Fases A en B van die Skema bestaan uit 'n jaarlikse kuddefooi en fooi per dier in die kudde – verwys Bylaag C.

18.1.3. Fase C

Fase C is gesentraliseerde groeitoetse by sentrale LNR of privaat toetsstasies. Fase C1 is 'n toets by 'n LNR toetsstasie, C2 by 'n privaat toetsstasie met meer as een teler se bulle en C3 by 'n LNR of privaat toetsstasie met slegs een teler se bulle. In Fase C1 en C2 word bulle teen 'n kumulatiewe rollende 10 jaar gemiddeld geëvalueer, terwyl in Fase C3 hulle teen die spesifieke groep se gemiddeld geëvalueer word. Vir 'n lys van Fase C toetsstasies, sien Bylaag C.

Daar is vasgestelde datums wanneer die toetse 'n aanvang neem en ouderdom van die kalwers word bepaal deur kalwers wat voor 'n sekere datum gebore is. Kalwers moet nie ouer as 250 dae wees en tussen 220 en 275 kg weeg by die begin van aanpassing. Die toets bestaan uit 'n aanpassingstyd van 28 dae en 'n toetstyd van 84 dae. Hieruit word syfers verkry vir GDT (gemiddelde daaglikse groei) en VOV (voer omset verhouding).

Daar word verkies dat minstens 3 kalwers van 2 verskillende vaars saam getoets word. Verkieslik moet minstens een vaar reeds seuns in 'n vorige toets gehad het. Metings vir skouerhoogte, liggaamslengte, veldikte en skrotumomtrek word dan geneem en RTU skandering word gedoen waar moontlik. Die toetsstasie sal die kantoor in kennis stel wanneer die keuring gedoen kan word. Punting van alle Fase C bulle, wat die toets slaag, moet gedoen word deur die keurders wat die keuring waarneem. Die teler is verantwoordelik vir die keurders se reiskoste.

Merietetoekennings word deur die LNR gedoen aan bulle wat goedgekeur is en aan die volgende vereistes voldoen:

Kategorie	Minimum Speenindeks	Minimum GDT Indeks	Minimum VOV Indeks
Goud	100	100	107
Silwer	95	95	100
Brons	90	90	90
Sub	Bulle wat die keuring slaag, maar wat ten opsigte van een of meer aspekte nie aan bovermelde prestasiestandaarde vir goud, silwer of brons meriete-toekennings voldoen nie.		

Uit die bulle wat Goue of Silwer Meriete behaal het die vorige jaar met speen-, GDT- en VOV indekse van minstens 100 en 'n punting van 80+, word jaarliks 'n bul deur die raad aangewys om die ras te verteenwoordig tydens die LNR se Spesiale Prestasietoetsklas by die Lenteskou (vroeër die Pretoria Skou).

'n Goue meriete bul uit 'n Elite moeder ontvang 'n Platinum toekenning. Die vereistes vir 'n Platinum toekenning is as volg:

- Die bul moet 'n goue meriete toekenning gekry het in Fase C (Fase C1, C2 of C3).
- Die moeder van die bul moet 'n Elite toekenning gekry het voor of gedurende die jaar waarin die betrokke bul 'n goue meriete toekenning ontvang het.
- Bulle wat in die voorafgaande kalenderjaar 'n Fase C toets voltooi het, sal in 'n bepaalde jaar vir 'n toekenning kwalifiseer.
- Die moeders van die bulle sal op grond van die jaarlikse Beste Produserende Koei toekennings gekontroleer word vir Elite status.

Volledige inligting betreffende die vereistes, reëls, aansoekvorms en kostes vir Fase C is beskikbaar by die onderskeie toetsstasies (sien Bylaag C). Aansoekvorms vir Fase C toetse kan ook via BeefPro ingestuur word.

18.1.4. Fase D

Fase D is groeitoetse op die plaas onder beheer van die LNR. Die minimum getal bulle is 10 per toets. Fase D1 is 'n toets met een teler se bulle en 'n Fase D2 is 'n toets met meer as een teler se bulle. Die ouderdomsgrense per toets is 100 dae. By D1 is daar geen gewigsgrense nie maar by D2 is die grense 75 kg tussen die swaarste en die ligste kalf. Verskeie keuses ten opsigte van die voeding bestaan ook na gelang van die behoefte van die teler, naamlik:

- 'n Intensiewe toets waar kalwers in 'n kraal met 'n voerkraal tipe ("warm") rantsoen gevoer word. Aanpassing moet verkieslik so gou moontlik na speen begin maar in elk geval voor die oudste kalf 12 maande oud is. Die aanpassingstyd is minimum 21 dae. Die toetstydperk (na aanpassing) is 84 of 112 dae. Hieruit word syfers verkry vir GDT, Kleiber ('n verwerking van voerdoeltreffendheid) en GDO (gemiddelde daaglike toename per ouderdom). Begin aanpassingstyd ongeveer 2 weke na laaste kalf gespeen is.
- 'n Semi-intensiewe toets is 'n toets waar kalwers in 'n kamp gevoer word. Aanpassing moet verkieslik so gou moontlik na speen begin maar in elk geval voor die oudste kalf 12 maande oud is. Die aanpassingstyd is minimum 21 dae. Die toetstydperk (na aanpassing) is 112 of 140 dae. Hieruit word syfers verkry vir GDT, Kleiber en GDO. Begin aanpassingstyd ongeveer 2 weke na laaste kalf gespeen is.

- 'n Ekstensiewe toets is 'n veldtoets waar kalwers in 'n kamp op die veld getoets word. Aanpassing moet begin voor die oudste kalf 14 maande (425 dae) oud is. Die aanpassingstyd is 21 tot 90 dae, afhangende van die groeitempo. Die toetstydperk (na aanpassing) is 140 tot 270 dae. Hieruit word syfers verkry vir GDT, Kleiber en GDO. Verkieslik moet net 'n sout/fosfaat lek op natuurlike weiding gegee word, maar daar is nie beperkings op die toetsprosedure nie.

Neem die aanpassingsgewig (leë pens) en die begingewig (ook leë pens) die dag voor die toets begin en weer op Dag 1. Die gemiddelde gewig word as begin gewig gebruik. Weeg al die diere in die toets elke 14 dae, en met afsluiting weer, dag 1 en 2 met gemiddeld van die twee as afsluitingsgewig. Dag twee word dan ook deur 'n LNR beampte geneem. Metings vir skouerhoogte, liggaamslengte, veldikte en skrotumomtrek word dan geneem deur die LNR beampte. RTU skandering en funksionele punting kan ook gedoen word teen addisionele koste, maar dit is opsioneel. Volledige inligting betreffende die vereistes, reëls, aansoekvorms en kostes vir Fase D is beskikbaar by die onderskeie streekkantore (sien Bylaag C). Aansoekvorms vir Fase D kan ook via BeefPro ingestuur word. Kudde konsultasies word ook aangebied.

18.2. BLUP

BLUP ("*Best Linear Unbiased Prediction*"): Teelwaarde of EBV ("*Estimated Breeding Value*") is die BLUP teelwaarde van 'n dier en is 'n beraming van sy genetiese vermoë (waarde) as 'n ouer in 'n teelprogram. EBVs word altyd gegee in die eenheid waarin die eienskap gemeet is.

Die EBV van 'n gemiddelde dier met 'n eie meting wat in die basisjaar gebore is, se EBVs word gelyk aan 0 gestel. Die EBVs van alle diere word uitgedruk relatief tot hierdie basisjaar. Berekening word jaarliks gedurende April gedoen vir die Drakensbergers. Elke lid ontvang jaarliks 'n teelwaarde verslag (kuddeprofiel) van al sy aktiewe diere en hul vaars. Die Drakensberger is die eerste ras wat 'n volledige BLUP analise ontvang het.

Tydens die berekening van teelwaardes word die inligting van die dier en al sy verwantes, ook genetiese koppeling tussen kuddes, gebruik en hoe meer inligting beskikbaar is, hoe meer akkuraat sal die teelwaardes wees. By akkuraatheid van onder 60% is baie min inligting beskikbaar en kan van jaar tot jaar baie verskil. By akkuraatheid van 60 tot 90% is eie meting beskikbaar en/of min nageslag beskikbaar en kan ook nog verander. Akkuraatheid van bo 90% dui aan dat baie nageslag beskikbaar is en data is dus redelik stabiel. Teelwaarde indekse word ook in die verslag aangedui en sal 100 die gemiddeld wees. Teelwaarde indekse bo 100 sal dus bogemiddelde diere wees. Waak egter altyd teen indekse wat te hoog of te laag is. Die teken $\wedge$ dui aan dat die dier in die boonste 10% van die ras val en sal die omgekeerde teken weer die onderste 10% aandui. Eienskap-voorlopers word ook aangedui. Verduidelikende aantekeninge sal ingesluit wees in die kuddeprofiel.

'n Kort definisie van eienskappe volg:

REPRODUKSIE:

Kalftempo teelwaarde is 'n aanduiding van die vrugbaarheid asook die retensie van 'n bul se vroulike nageslag. Dit is slegs vir bulle beskikbaar.

Skrotumomvang teelwaarde dui die genetiese verskille aan tussen diere vir skrotumomvang soos gemeet in Fase C & D groeitoetse.

GEBOORTE:

Geboorte Direk teelwaarde reflekteer die genetiese verskille tussen diere vir geboortegewig van die nageslag. Diere met laer waardes sal ligter geboortegewigte lewer met 'n kleiner kans op kalwingsprobleme by moeders.

Geboorte Maternaal: Vroulike diere verskil in hul vermoë om die kalf se groei tot geboorte te beperk. Maternale teelwaarde vir geboortegewig van bulle reflekteer genetiese verskille tussen bulle vir hierdie vermoë van hul dogters. Lae teelwaardes beteken 'n groter beperking en omgekeerd.

GROEITEMPO:

Speen Direk teelwaarde reflekteer genetiese verskille tussen diere vir groeivermoë tot op speen.

Speen Maternaal teelwaarde vir 'n koei reflekteer genetiese verskille tussen diere vir 'n koei se melkproduksie en haar genetiese vermoë om 'n omgewing te skep waarin haar kalf optimaal kan groei. 'n Speen maternale teelwaarde vir 'n bul dui op die maternale produksie van sy dogters.

Jaargewig teelwaarde reflekteer genetiese verskille tussen diere vir groeivermoë tot op een jaar ouderdom.

18 Maande gewig teelwaarde reflekteer genetiese verskille tussen diere vir groeivermoë tot op 18 maande ouderdom.

Volwasse gewig teelwaarde reflekteer genetiese verskille tussen diere vir volwasse gewig. Gewigte van koeie 4 jaar en ouer by speen van hul kalwers word gebruik vir die beraming van hierdie teelwaarde.

GDT (gemiddelde daaglikse toename) teelwaarde reflekteer genetiese verskille tussen diere vir naspeense groei. Dit word gemeet in Fase C & D groeitoetse.

DOELTREFFENDHEID:

VOV (voeromset verhouding) - EBVs reflekteer genetiese verskille tussen diere om voer doeltreffend om te skakel na liggaamsgewig. Diere met lae EBVs vir VOV is meer doeltreffend en word slegs tydens Fase C gemeet.

Kleiber – Aanduiding van metaboliese groeidoeltreffendheid op die veld.

Die voordeel wat BLUP vir ons inhou is dat teelwaardes binne die ras oor groepe, seisoene, jare en kuddes vergelykbaar is. Dit is ook die maklikste en mees akkurate manier om voortrefflike teeldiere te identifiseer. Omdat 'n bul so 'n groot bydrae tot die kudde maak is dit des te meer belangrik om vaars so uit te soek.

Sien Tabel vir Seleksie op Teelwaardes (EBVs) - Bylaag B.

Bywoning van 'n BLUP kursus word sterk aanbeveel ten einde ingelig te wees om met gesag die regte besluite te kan neem. Die eenheid is in Irene gevestig (kontak-inligting in Bylaag C).

Inligting te danke aan die LNR.

Met behulp van bogenoemde inligting word daar jaarliks toekennings aan koeie gemaak:

18.3. LNR Beste Produserende Koeie - Toekenningsvereistes

- (i) Koei moet lewendig wees op lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag.
- (ii) Koei moet in besit wees van 'n aktiewe Vleisbeeskema lid op lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag.
- (iii) Koei moet minstens vyf natuurlike kalfdatumme op rekord hê op lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag.
- (iv) Koei se ouderdom by eerste kalwing mag nie hoër wees as 1,187 dae (39 maande) nie.
- (v) Koei se gemiddelde TKP (vir alle natuurlike kalwings) mag nie hoër wees as 425 dae nie.
- (vi) Koei moes 'n normale kalwing gehad het binne 548 dae (18 maande) voor lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag.
- (vii) Na die eerste kalf met 'n geldige speengewig, mag die koei maksimum twee kalwers hê sonder 'n speengewig of met 'n ongeldige speengewig.
- (viii) Teelwaarde vereistes:
  - Slegs koeie met LNR beraamde teelwaardes van 'n BLUP ontleding nie meer as 18 maande voor lopiesdatum van die Beste Produserende koei verslag, sal oorweeg word.
  - Speen direkte teelwaarde in die beste 50% van die aktiewe vroulike diere in ras.
  - Speen maternale teelwaarde in die beste 50% van die aktiewe vroulike diere in ras.
  - Geboorte direkte teelwaarde in die laagste 99% van die aktiewe vroulike diere in die ras.
  - Geboorte maternale teelwaarde in die laagste 99% van die aktiewe vroulike diere in die ras.

Let wel: Die nuutste teelwaardes beskikbaar op INTERGIS op lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag sal altyd gebruik word.

- (ix) Minimum aantal kalwers met geldige speengewigte:

Elite toekenning	:	7 kalwers
Superieur toekenning	:	6 kalwers
Voortreflik toekenning	:	5 kalwers

18.4. Vereistes vir Preferentskap Toekennings aan Drakensberger-koeie

- (i) Koei moet lewendig wees op lopiesdatum van die Preferentskap Toekennings verslag.
- (ii) Koei moet in besit wees van 'n aktiewe Vleisbeeskema lid op lopiesdatum van die Beste Produserende Koei verslag.
- (iii) Koei moet minstens twee geïnspekteerde nageslag (d.w.s. met 'n inspeksiedatum) op rekord hê op lopiesdatum van die Preferentskap toekennings verslag.
- (iv) Koei se ouderdom by eerste kalwing mag nie hoër wees as 1,187 dae (39 maande) nie.
- (v) Koei se gemiddelde TKP (vir alle natuurlike kalwings) mag nie hoër wees as 425 dae nie.
- (vi) Koei moes 'n normale kalwing gehad het binne 548 dae (18 maande) voor lopiesdatum van die Beste Produserende Koeie verslag.
- (vii) Na die eerste kalf met 'n geldige speengewig, mag die koei maksimum twee kalwers hê sonder 'n speengewig of met 'n ongeldige speengewig.
- (viii) Teelwaarde vereistes:
  - Slegs koeie met LNR beraamde teelwaardes nie ouer as 18 maande op lopiesdatum van die Preferentskap Toekennings verslag, sal oorweeg word.
  - Speen direkte teelwaarde in die beste 50% van die aktiewe vroulike diere in ras.

- Speen maternale teelwaarde in die beste 50% van die aktiewe vroulike diere in ras
- Geboorte direkte teelwaarde in die laagste 99% van die aktiewe vroulike diere in die ras.
- Geboorte maternale teelwaarde in die laagste 99% van die aktiewe vroulike diere in die ras.

Let Wel: Die nuutste teelwaardes beskikbaar op INTERGIS op lopedatum van die Preferentskap Toekennings verslag sal altyd gebruik word.

- (ix) Minimum persentasie goedgekeurde nageslag:
Preferent A toekenning:	Minstens 70% nageslag* goedgekeur
Preferent B toekenning:	Minstens 60% nageslag* goedgekeur
Preferent C toekenning:	Minstens 50% nageslag* goedgekeur

Notas: Nageslag verwys na alle nageslag, uitgesluit kalfboek diere (d.w.s. uitgesluit nageslag nog nie geïnspekteer nie).

19. Praktiese aksies wat geneem moet word en kan dien as 'n basiese bestuursprogram

Tyd van dekking: Dektyd wissel van streek tot streek, maar word gekoppel aan die tyd wanneer weiding volop is. In die Hoëveld is November, Desember en Januarie die aangewese dektyd want dan is die veld op sy beste. In die weste sal die dektyd ongeveer 'n maand aanskuif.

Voorbereiding vir dektyd: Sorg vir voldoende bulle. Laat toets bulle vir vrugbaarheid, trichomoniasis en vibriose. Neem besluit of u van KI (kunsmatige inseminasie) gebruik gaan maak en tref die nodige reëlings met die veearts. Doen navraag by die kantoor betreffende die beskikbaarheid van semen.

Dekking en dekgroepe - enkelbul parings: Selekteer die koeie in groepe van 25 tot 35 afhangelend van die bulle wat gebruik word. 'n 3-jaar oue bul sal met gemak 35 koeie in 'n 90 dae dektyd dek, maar 'n 2-jaar oue bul sal 25 koeie dek. Selekteer die koeie op grond van visuele voorkoms of op teelwaardes en gebruik dan 'n bul wat daardie swakpunt kan verbeter. Byvoorbeeld 'n groep koeie met 'n negatiewe EBVs vir speen word 'n bul met positiewe EBV vir speen gebruik, of bv. swak bene of min vleis. Daar sal nooit 'n bul wees wat in alle opsigte perfek is nie, maar daar kan aan sekere aspekte aandag gegee word en op 'n volgende geslag kan weer na 'n ander aspek aandag gegee word.

Meerbul parings is ook moontlik en groter groepe koeie kan saam loop met die selfde norm as by enkel parings. Alle bulle wat in 'n stoetkudde gebruik word moet getipeer word. Die bestuur is baie makliker en foute van 'n bul wat rondloop word uitgeskakel. 'n Groot voordeel is dat as 'n bul 'n probleem het met fertiliteit, daar 'n ander bul beskikbaar sal wees om te dek. By enkel-bul parings sal die probleem eers duidelik word as daar dragtigheid gedoen word.

KI (Kunsmatige Inseminasie): KI vereis 'n mate van kundigheid. Koeie kan gesinchroniseer word en word dan saam geïnsemineer. 'n Veearts sal nodig wees t.o.v. die reëlings en spesifieke take. Koeie kan ook op observasie kunsmatig geïnsemineer word. Opleiding is noodsaaklik vir die persoon wat die observasie en KI doen sowel as die hantering van die semen. Met KI kan 'n teler semen van uitstaande bulle bekom sonder die kapitale uitleg om so 'n bul aan te koop. Dit is baie belangrik om die KI lyste aan Stamboek te stuur na afloop van die dektyd. Dit kan ook elektronies met behulp van 'n geskikte bestuur-sagteware pakket ingestuur word.

Dekkings: KI koeie vir eerste siklus van 21 dae en wag 'n verdere siklus voor die bulle ingesit word by die koeie. **Natuurlike dekking:** Dek verse 6 weke voor die koeie om hul genoegsame tyd vir herstel na kalwing te gee vir die volgende dekseisoen. Gebruik 'n 90 dae dekyd en pas dit aan wanneer die weiding op sy beste is, want dan is die koei in 'n opwaartse kurwe in kondisie. Dit is ook moontlik om 'n tweede dekyd in die winter te gebruik - weer eens 'n bestuursaanpassing. Sorg dat bulle voor dekyd getoets word vir vrugbaarheid en geslagsiektes. *Alle bulle wat in 'n stoetkudde gebruik word, moet getipeer word. Geen kalf sal aanvaar word as die vaar nie getipeer is nie.* Dit is baie belangrik om die deklyste aan Stamboek te stuur na afloop van die dekyd. Dit kan ook elektronies met behulp van 'n geskikte bestuur-sagteware pakket ingestuur word.

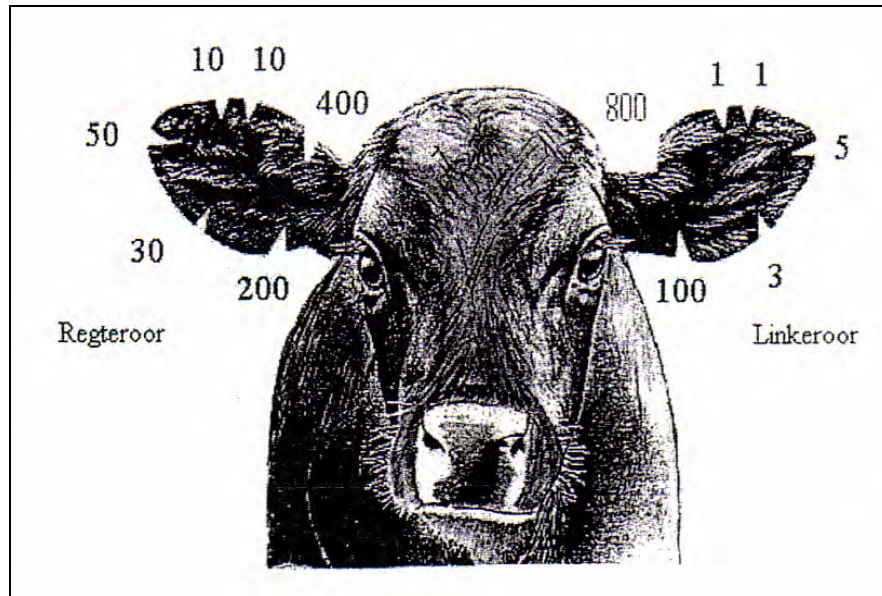
Kalf tyd: Sorg dat daar genoegsame observasie is tydens kalf tyd sodat probleme voortydig geïdentifiseer kan word. Wanneer die kalfie gebore word moet hy binne drie dae gemerk (verplichtend) en geweeg (opsioneel) word. Weeg die moeder ook indien moontlik (dit is egter opsioneel).

Vir meerbul-parings: Meerbul parings maak die bestuur baie makliker en dit skakel klein dektroppe uit. Die nadeel is dat korrektiewe paring nie gedoen kan word nie. Daar moet natuurlik ook ouerskap toetse gedoen word met behulp van DNA tipering om die vader van kalfies uit meerbulparings te bepaal. 'n Dier word net eenkeer in sy lewe getipeer. Wanneer die kalfie uit 'n meerbulparing gebore word, word 'n bossie sterthare getrek en in 'n koevert geplaas met die kalf se nommer daarop geskryf. Indien nie voorheen gedoen nie, moet die moeder en vader se sterthare op dieselfde manier hanteer word. Om die hare in te stuur, nommer al die koeverte numeries en vul dan die voorgeskrewe vorm in. Op die vorm verskyn die koevert nommer, dier se ID nommer, geboortedatum, waarskynlike moeder, haar DNS nommer en dan die moontlike vaars met hul DNS nommers. Aansoekvorms vir ouerskaptoetse deur DNA tipering kan ook via BeefPro gedruk word. Die vorm tesame met monsters word na die Genetika laboratorium by die LNR te Irene gestuur (kontak: sien Bylaag C).

Dragtigheidstoetse: Laat dragtigheidstoetse doen 6 weke na bulle uit is by die vroulike diere. Besluit of nie-dragtige koeie gedra kan word, anders skot uit na kalwers gespeen is. Nie-dragtige verse moet uitgeskot word want as verse nie op 39 maande gekalf het nie word hul outomaties uitgeskot.

VOORBEELD VAN OORKNIP MERKE VIR NOMMERING:

Figuur 2: Voorbeelde van merke.

Geboortes: Soos die kalwers aankom moet hul aangeteken word. Sakboekies waarin geboortebesonderhede en gewigte aangeteken kan word, is beskikbaar van die LNR. Alle kalwers se geboortekennisgewings moet binne 90 dae van geboorte ingestuur word na SA Stamboek. Dit kan elektronies deur BeefPro, deur middel van Logix of skriftelik op die voorgeskrewe vorm (bekombaar vanaf die kantoor) gedoen word. Geboortekennisgewings wat na 90 dae ingedien word, word as laat geboortes aanvaar en is boetes as volg betaalbaar (onderhewig aan verandering jaarliks): 90 tot 119 dae R15.00 per inskrywing, 120 tot 149 dae R20.00 en 150 tot 179 dae R25.00. Geboortekennisgewings wat na 180 dae ingedien word, sal onderhewig wees aan DNS toetsing (vir eie rekening) om die ouerskap te bewys. 'n Praktiese manier om boetes te voorkom is om elke maandeinde te kyk of al die kalwers wat daardie maand gebore is, ingedien is en geboortekennisgewings wat terugontvang is, na te gaan vir moontlike foute en navrae. **As stoetteler is akkurate en op-datum rekordhouding ononderhandelbaar.** Onthoring kalwers tussen 14 dae en voor 3 maande vir beste resultate.

Speen: Weeg kalwers vir speengewig tussen 151 en 270 dae ouderdom en weeg die koeie ook (laasgenoemde is opsioneel). Dit is nie nodig om die kalf weg te vat by moeder as kalf geweeg word nie. Speen kalwers op ouderdom 7-8 maande. Vir die doel van prestasietoetsing/vergelyking ens. mag kalwers binne 'n groep nie meer as 100 dae verskil in ouderdom nie. Alle kalwers se gewigte en meegaande besonderhede moet binne 14 dae ingestuur word na die LNR. Dit kan elektronies deur BeefPro, deur middel van Logix of skriftelik op die voorgeskrewe vorm gedoen word. Indien u nie van die elektroniese opsie gebruik maak nie, sal u weeglyste met die weegdatum grense en beste weegdatum vir hierdie doel vanaf die LNR ontvang. Die kalwers is dan reeds in groepe ingedeel. Bulle en verse kan op een vorm ingestuur word. Verwerkte data sal terug gestuur word in elektroniese of skriftelike formaat. Alle gewigte word verwerk na 205 dae en is dus binne die groep vergelykbaar met mekaar. Speen indekse is verpligtend vir keuring. Koeie met swakker melk kan nou al geïdentifiseer en uitgeskot word.

Fase C en D: Selekteer bulkalwers vir Fase C en/of D. Fase C en D toetse is opsioneel. Indien bulle nie in Fase C of D getoets word nie, moet hulle, soos die verse, op 12 en 18 maande geweeg word en die gewigte ingestuur word na die LNR.

12 maande: Weeg verse en bulle wat nie in Fase C of D getoets word nie, tussen 271 en 450 dae ouderdom. Gewigte word verwerk na 365 dae. Vergelykbaar binne die groep. Dien in soos verduidelik vir speengewigte. Keuring kan vanaf 12 maande gedoen word - dan is 12 maande indeks verpligtend en die gemiddeld van speen en 12 maande indekse moet 90 of beter wees.

18 maande: Weeg verse en bulle wat nie in Fase C of D getoets word nie, tussen 451 en 634 dae ouderdom. Gewigte word verwerk na 540 dae. Vergelykbaar binne die groep. Dien in soos verduidelik vir speengewigte. As diere nog nie gekeur is nie, kan 12 of 18 maande indekse gebruik word. Verkieslik speen, 12 en 18 maande indekse en gemiddeld van 90 of beter is van toepassing.

Keuring: Doen aansoek om keuring gedurende Desember/Januarie en betaal die keuringsdeposito soos jaarliks bepaal word die raad. U sal in kennis gestel word wanneer die keuring sal plaasvind en wie die keurders is. Maak ruim voorsiening vir 'n dag voor of na die datum. Sorg dat die keuringsvorm in drievoud, met die nodige inligting, voltooi is. Die vorms kan van Logix afgelaai word of met BeefPro gedruk word of vanaf die kantoor aangevra word. Die geboortekennisgewings moet beskikbaar wees saam met die keuringsvorms op die dag van keuring. Die KKM, Jaartal en Volgnommer moet reeds gebrand wees. Na die keuring sal die keurders die diere aanteken wat goed- of afgekeur is, op die vorms en die sertifikate en die dokumente onderteken. Die keurders neem een afskrif saam met hul vir die kantoor, een afskrif tesame met die sertifikate word deur die lid aan SA Stamboek gestuur en een afskrif is die lid s'n. Al die inligting van eerste aanvaardings gaan deur die kantoor na SA Stamboek.

Oordragte en Kansellاسies: Die verkoper van geregistreerde diere is verantwoordelik vir die oordrag van die diere aan die koper. Dit geskied deur middel van die voltooiing van die oordragsafdeling op die agterkant van die registrasie sertifikaat van die betrokke dier. Na voltooiing moet die sertifikate aan SA Stamboek gestuur word vir die formele oordrag en uitreiking van 'n nuwe registrasie sertifikaat aan die nuwe eienaar. Soortgelyk moet die kansellasie-afdeling op die agterkant van die registrasie sertifikaat van die betrokke dier voltooi word en aan SA Stamboek gestuur word vir dier wat vanaf die register verwyder moet word. Beide oordragte en kansellasie kan ook elektronies gedoen word met behulp van 'n geskikte bestuur-sagteware pakket.

Vereistes van lidmaatskap: Sien Bylaag C.

Die Algemene Jaarvergadering (AJV) vind jaarliks gedurende Augustus/September plaas en alle lede en spesiale lede het stemreg op hierdie vergadering. Kennisgewings word vroegtydig uitgestuur. Enige besprekingspunt moet binne die vasgestelde tyd by die kantoor ingedien word.

Veilings: Alle veilings vind onder beskerming van die telersgenootskap plaas. Wat behels dit? Klubveilings word deur die onderskeie klubs gereël en is onderhewig aan die klub se reëls. Dit staan egter enige lid vry om ten minste een bul op klubveilings aan te bied. Klubs is verantwoordelik vir al die reëlings. Produksieveilings en groepveilings word deur een of meer telers aangebied. Hulle is self verantwoordelik vir al die reëlings. Inter-rasveilings word deur die onderskeie afslaaers gereël en dit staan enige teler van enige ras vry om bulle en/of vroulike diere daar in te skryf.

Alle inskrywings word deur die kantoor beheer. Die persoon verantwoordelik vir die katalogus stuur die nommer van die diere, hul registrasienommers, toetse gedoen op die diere en opmerkings in

katalogus volgorde na die kantoor. Die kantoor sal die katalogus by SA Stamboek aanvra waarna Stamboek die katalogus saamstel en 'n voorlopige formaat terug stuur. Lede sal dan die geleentheid hê om regstellings te maak of navrae te rig vir ontbrekende inligting. Die inligting word teruggestuur kantoor toe en dan na Stamboek toe, waarna die regte formaat kantoor toe aangestuur word. Die katalogus word deur 'n persoon wat deur die Raad aangewys is, nagegaan vir minimum standaarde waarna die katalogus via die kantoor aan die betrokke persoon gestuur word om te laat druk. Sien Bylaag A vir katalogus bespreking.

Die volgende sertifikate word benodig vir diere aangebied op 'n amptelike veiling en moet beskikbaar wees by die keuring (behartig deur die beskermhare soos aangestel deur die genootskap) voor die veiling:

1. Die registrasiesertifikaat wat deur SA Stamboek uitgereik is.
2. 'n Vrugbaarheidsertifikaat uitgereik deur 'n veearts, of veekundige tegnoloog wat deur die raad goedgekeur is, wat spesifiseer dat die bul vrugbaar en na sy mening geskik is vir teling. Die sertifikaat moet die ID nommer van die bul op hê, die datum van toetsing en moet onderteken wees deur die persoon wat die sertifikaat uitreik. Bulle wat al koeie gedek het, moet getoets word vir Trichtomoniasie.
3. In die geval van vroulike diere moet die Brusellose (besmetlike misgeboorte (BM)) en Tuberkulose (TB) sertifikate beskikbaar wees.
4. Die sertifikaat wat die diere se dragtigheidsstatus bevestig, uitgereik deur die veearts.

Klubs: Sien Bylaag C.

Reklame: Die jaarlikse almanak bevat al ons lede se inligting per provinsie en ook die veilingsdatums vir die jaar. Die almanak word deur die adverteerders geborg. Daar moet vroegtydig aansoek gedoen word as u daarin wil adverteer.

Daar verskyn jaarliks twee nuusbriewe wat vanuit die kantoor saamgestel word. Die sukses van nuusbriewe hang af van die inligting en bydraes van ons lede en ander belangstellendes. Advertensies kan geplaas word teen 'n jaarliks voorafvasgestelde tarief.

Bylaes verskyn ook op gereelde basis in die Landbouweekblad en weer eens dra die adverteerders die volle koste van so 'n bylaag. Ons maak ook van buite adverteerders gebruik om die koste te help deel. Joernale verskyn ook van tyd tot tyd. 'n Gedenkjoernaal word in die vooruitsig gestel.

Daar verskyn gereeld artikels en advertensies in verskeie publikasies. Voorbeelde deur die jaar is: Landbouweekblad, Farmers Weekly, Graan SA, Studbreeder, Beeld, Agri Trader, Veeplaas, RPO (Roovleis Produsente Organisasie) tydskrif en verskeie webwerwe. Pamflette word jaarliks saamgestel en gedruk vir verspreiding.

Reklamemateriaal word aan elke klub voorsien sodat dit tydens inligtingsdae, skoue, uitstalings en veilings vertoon kan word. Daar is ook langs verskeie hoofroetes groot inligtingsborde opgesit. Naamborde, wat snags weerkaats, is ook beskikbaar by die kantoor en kan by plaasingange opgerig word. Die logo is reeds op albei kante en u kan slegs u besonderhede en 'n mooi foto van u spogbul daarop aanbring. Daar is ook pette met ons logo, sak- en lapel wapens, deurplakkers, sleutel houers en lisensie skyfie plakkers beskikbaar.

20. Bylaes tot die handleiding

BYLAAG A Katalogus bespreking.

BYLAAG B Seleksie op Teelwaardes (EBVs).

BYLAAG C Algemene inligting en kontakbesonderhede.

Bylaag A: Katalogus bespreking

Gebruik 'n standaard katalogus van SA Stamboek, aantekeninge onder opskrif "BLUP" en ook Bylaag B - Seleksie op Teelwaardes.

Die inligting wat in katalogusse en profiele te sien is, is slegs moontlik deur die akkurate neem van gewigte en mates deur toegewyde telers en beamptes van die LNR en die verwerking en aantekening deur die LNR en SA Stamboek.

Katalogus-inskrywing	Beskrywing
ID nommer:	Dit is 'n unieke nommer van daardie dier en bestaan uit die teler se KKM, die jaar waarin die dier gebore is en die volgnummer bv. EMB080222.
Rekenaar nommer	Dit is die dier se rekenaar nommer en is uniek bv. 0084550623.
Dier status	A: Hulpstamboek A B: Hulpstamboek B SP: Volgeregistreerd
Geboortedatum	Datum waarop die dier gebore is.
Stamboom	Die vader is in die boonste ry en die moeder in die onderste ry, met hul voorgeslagte in dieselfde volgorde.
TKP (Moeder)	TKP: Tussenkalfperiode in dae. Tussen hakies (00) is die aantal kalwers wat die koei reeds gehad het. OEK: Ouderdom van die koei met haar eerste kalf in maande. Hulpstamboek A koeie se OEK sal ontbreek.
Prestasie en Teelwaardes:	
Geboortegewig	Gewig: Dit is die werklike gewig met geboorte. Neem in ag dat 'n vers se kalf ligter kan wees. Ook die tyd van geboorte - dat somer kalwers of koeie wat op oesreste of aangeplante weidings loop, swaarder kalwers kan gee. Indien die gewig ontbreek, is die kalf nie geweeg nie of gewig nie aangeteken nie. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Geboorte direk en maternaal</i> . Ras gemiddeld: 0.11 kg en maternaal: -0.29 kg.
Speengewig	Gewig: Werklike gewig word verwerk na 205 dae. Tydgenote is die aantal diere in daardie groep geweeg. Indeks is die dier se prestasie teenoor die gemiddeld van die diere in daardie spesifieke groep. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Speen direk</i> . Ras gemiddeld: 1.6 kg en maternaal: -0.3 kg.
12 en 18 maande gewigte	Gewig: Die werklike gewig word verwerk na 365 en 540 dae onderskeidelik. Tydgenote is die aantal diere in daardie groep geweeg. Indeks is die dier se prestasie teenoor die gemiddeld van die diere in daardie spesifieke groep. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>12 maande</i> . Ras gemiddeld: 8.0 kg en 18 maande: 10.0 kg.
GDT (Gemiddelde Daaglikse Toename)	Massa: GDT is die eindmassa minus die beginmassa gedeel deur die aantal dae in die toets in gram. Inligting sal slegs verskyn indien die dier in Fase C of D getoets was. Tydgenote is die aantal diere in daardie groep getoets. Indeks is die dier se prestasie teenoor die gemiddeld van die diere in daardie spesifieke groep. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>GDT</i> . Ras gemiddeld: 43 g/dag en VOV: 51 g/kg.
VOV (Voer omset verhouding)	Die aantal kilogram voer ingeneem om 1 kilogram gewig toe te neem. Inligting sal slegs verskyn indien die dier in Fase C getoets was.

Katalogus-inskrywing	Beskrywing
	Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – VOV. Ras gemiddeld: 51 g/kg (Let wel: hoe laer, hoe beter).
Kleiber	Dit is 'n indirekte verwerking van voeromsetdoeltreffendheid. Inligting sal slegs verskyn indien die dier in Fase D getoets was. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Kleiber</i> . Ras gemiddeld: 234.
Skrotum	Skrotumomtrek soos gemeet aan die einde van die Fase C of D toets in mm. Inligting sal slegs verskyn indien die dier in Fase C of D getoets was. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Skrotum</i> . Ras gemiddeld: 6.6 mm - verwys na Seleksie op Teelwaardes (Bylaag B).
Lengte en hoogte	Skouerhoogte en Liggaamslengte soos gemeet aan die einde van van die Fase C of D toets in mm. Inligting sal slegs verskyn indien die dier in Fase C of D getoets was. Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Hoogte en Lengte</i> . Ras gemiddeld: Hoogte 0 mm en Lengte 4 mm.
Kalftempo	Teelwaardes: Verwys die afdeling oor BLUP asook Bylaag B – <i>Kalftempo</i> . Ras gemiddeld: 19.9

Bylaag B: SELEKSIE OP TEELWAARDES

SELEKSIE OP TEELWAARDES (EBVs)								
Eienskap	EBV (Eenheid)	Beskrywing	Ekstreem en Negatiewe EBV (-)	Ekstreem en Positiewe EBV (+)	Gewenste EBV's			Algemene seleksie riglyne (Let wel: doelwitte mag soms verskil)
					Ekstr (-)	Gem	Ekstr (+)	
Reproduksie	Kalftempo (kalwers/100 dogters)	Vrugbaarheid/retensie van dogters (gemeet in aantal kalwers).	Dogters het min of geen kalwers.	Dogters het elke jaar gekalf tot ouderdom 6 jaar				Selekteer hoë Kalftempo EBVs vir winsgewende, vrugbare dogters.
	Skrotum (mm)	Skrotumomtrek van bul aan die einde van Fase C of D.	Klein skrotum.	Groot skrotum.				Vermý ekstreme Skrotum EBVs vir vrugbare bulle en nageslag.
Geboorte	Geboortegewig - Direk (kg)	Kalf se genetiese vermoë vir geboortegewig.	Te klein kalfie.	Te groot en swaar kalf.				Selekteer gemiddelde Geboorte-direk en Geboorte-maternaal EBV's vir sterk kalwers wat nie te swaar is met geboorte nie.
	Geboortegewig--Maternaal (kg)	Moeder se invloed op kalfie se geboortegewig.	Te klein kalfie	Te groot kalf.				
Groeitempo	Speen-Direk (kg)	Kalf se genetiese vermoë vir speengewig.	Ligte speengewig.	Swaar speengewig.				Selekteer hoë Speen-direk EBVs vir swaar speenkalwers.
	Speen-Maternaal (kg)	Moeder se vermoë om kalf te versorg (hoofsaaklik melk).	Ligte speengewig a.g.v. te min melk.	Swaar speengewig a.g.v. baie melk.				Selekteer Speen-maternale EBVs vir koeie met goeie moeder-eienskappe.
	Jaargewig (kg)	Dier se genetiese vermoë vir jaargewig.	Klein, ligte dier.	Groot, swaar dier.				Selekteer gemiddelde Jaar EBVs vir gemiddelde grootte diere.
	18 Maande gewig (kg)	Dier se genetiese vermoë vir 18 maande gewig.	Klein, ligte dier.	Groot, swaar dier.				Vermý uiterstes vir 18 Maande EBVs.
	GDT (Gemiddelde daaglikse toename (g/dag)	Groeivermoë, daaglikse gewigstoename naspeen.	Swak groei (tel min gewig op).	Tel baie gewig op per dag naspeen.				Selekteer hoë GDT EBVs vir goeie naspeense groeiers.
	Volwasse Massa (kg)	Dier se genetiese vermoë vir volwasse gewig.	Lae volwasse gewig.	Hoë volwasse gewig.				Selekteer gemiddelde volwasse EBVs vir gemiddelde grootte diere.
Groeidoeltreffendheid	Voeromset (g/kg)	Kg voer gevreet per kg gewig toegeneem.	Vreet min voer per kg gewigstoename.	Vreet baie voer per kg gewigstoename.				Selekteer LAE voeromset EBVs vir ekonomiese groeiers.
	Kleiberverhouding	Metaboliese groeidoeltreffendheid.	Lae groeidoeltreffendheid.	Hoë groeidoeltreffendheid.				Selekteer hoë Kleiber EBVs vir metaboliese doeltreffendheid.
	Inname (g/dag)	Hoeveelheid voer gevreet per dag.	Lae inname.	Hoë inname.				Vermý ekstreme inname teelwaardes.
	VWI Voerkraalwinsindeks (Rand)	Kombinasie van eienskappe wat generiese wins in voerkraal voorspel.	Verlies in voerkraal.	Wins in voerkraal.				Selekteer hoë voerkraalwinsindekse vir hoë wins in die voerkraal.
Raamgrootte	Hoogte (mm)	Hoogte van dier.	Ponie tipe.	Olifant.				Selekteer diere met gemiddelde EBVs vir Skouerhoogte.
	Lengte (mm)	Lengte van dier gemeet vanaf skouerknop tot sitbeen.	Kortbul (swak lengte/hoopte).	Lang bul (goeie lengte/hoopte).				Selekteer bulle met goeie lengte/hoopte verhouding.

BYLAAG C: ALGEMENE INLIGTING EN KONTAKBESONDERHEDE

ALGEMENE NAVRAE: KANTOOR

Die Drakensberger Beestelersgenootskap van Suid-Afrika
Posbus 273, Volksrust, 2470

Tel: (017) 735 5056/8

Fax: (086) 583 0825

E-pos : info@drakensbergercbs.co.za .

www.drakensbergers.co.za

DRAKENSBERG TELERSGENOOTSKAP

Vereistes van lidmaatskap:

Lede van die Drakensberger Beestelersgenootskap moet ook lede wees van SA Stamboek en die LNR se Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema. Om as lid by die telersgenootskap aan te sluit moet die aansoekvorms van die telersgenootskap, SA Stamboek en die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema dus volledig ingevul word en moet die nodige bedrae ingesluit word en aan die kantoor versend word. Die reëls en regulasies is in die Grondwet omvat en is bindend op alle lede.

Uiteensetting van die koste (kan verander in die toekoms):

Geldig van 01-07-2011 tot 30-06-2012

	Beskrywing	Koste
Telersgenootskap	Aansluitingsfooi	R250.00 (eenmalig)
	Jaarlikse ledegeld	R600.00
	Geregistreerde posgeld	R20.00 (Kennisgewing van Algemene Jaarvergadering)
	Jaarlikse fooi almanak	R100.00
	Per capita jaarliks	R52.50 per dier bo 12 maande op 1 Julie
	Nuwe lede wat aansluit met nuwe diere (Hulpstamboek A diere) word vir die eerste drie jaar met 50% van die heffing gesubsidieer, dus R26.25 per dier.	
	Pro rata koste tov heffings vir nuwe lede wat gedurende die jaar aansluit.	
	Keuringskoste	Soos bespreek onder "Keurings".
	Spesiale keurings	Reis en verblyfkoste van die keurders.
	Advertensies	Almanak, nuusbriewe en bylaes soos vasgestel van tyd tot tyd.
SA Stamboek	Aansluitingsfooi	R541.50 (1ste jaar alles ingesluit).
	Jaarlikse kuddefooi	R250.00
	Direkte handeling	R250.00
	Per capita jaarliks	R10.70 per lewende dier op stelsel op 1 Julie.
LNR	Aansluitingsfooi	R678.88 (1ste jaar alles ingesluit).
	Jaarlikse kuddefooi	R192.14
	Jaarlikse <i>per capita</i> fooi (elektroniese opsie)	R3.20 per lewende dier op stelsel op 1 Julie (elektroniese opsie).
	Jaarlikse <i>per capita</i> fooi (papier opsie).	R5.14 per lewende dier op stelsel op 1 Julie (papier opsie).

Skedules:

Die Grondwet, Verordeninge en Skedules is op aanvraag beskikbaar by die Kantoor.

Samestelling van die Raad:

Die Raad word saamgestel uit nege raadslede, drie ere-presidente, 'n LNR verteenwoordiger en 'n sekretaresse. Raadslede word vir 'n termyn van drie jaar verkies waarna hul weer verkiesbaar is. Drie raadslede se termyn verstryk dan jaarliks. President en vise-president word jaarliks verkies uit die verkose raadslede en mag nie langer as drie jaar agtereenvolgens dien nie. Komitees word saamgestel uit dienende raadslede en kundiges kan gekoöpteer word. Uitvoerende komitee (dagbestuur), reklame komitee, tegniese komitee en komitees vir Nampo en opleiding is aktief. Die uitvoerende komitee vergaderings as telekoms en vind maandeliks plaas, uitgesonder die maande met 'n raadsvergadering. Daar vind 5 raadsvergaderings per jaar plaas.

Die Raad bestaan tans uit:

- Dr. Johann Fourie (President)
- Magiel Blom (Vise-president)
- Reinier van Rensburg
- Edwin Schroeder
- Rodney Neuman
- Johan Uys
- Piet de Villiers
- Fanie van Dyk
- Willie Landman
- Leslie Bergh (LNR Departementele verteenwoordiger)
- Me. Stienie Steenkamp (Sekretaresse)
- Pierre Uys (Ere-president)
- John Roos (Ere-president)

KLUBS

Klubs het hul eie konstitusie maar is onderhewig aan die telersgenootskap. Klubs reël hul veilings, doen bemerking in hul gebied en hou inligtingsdae.

Gebied	Basis	Kontakpersoon	Kontaknommer	Eposadres
KwaZulu-Natal (KZNDK)	Vryheid	Volkmar Böhmer (voorsitter)	082 944 0641	vh@boehmer.co.za
Oos-Transvaal (OTDK)	Ermelo	Johan Uys (voorsitter)	082 725 4862	bloemhof1@lantic.net
Suidelike Hoëveld (SHDK)	Vrede	Louis Botha	082 825 2431	louisbotha@zippnorth.co.za
Vrystaat (VDK)	Frankfort	Johan Rautenbach (voorsitter)	082 780 1189	jatro@vodamail.co.za
Karoo (KDK)	Middelburg	Johannes Retief (voorsitter)	082 385 1821	gordonsfontein@karoomail.co.za
Noordwes (NWDK)	Klerksdorp	Johan van Tonder	072 539 9704	johan.radora@yahoo.com

STREKE

Streke word aan raadslede toegeken en enige navrae uit 'n gebied sal na die betrokke raadslid verwys word. Raadslede is ook verantwoordelik vir die kommersiële telers in daardie gebied.

Streek	Raadslid	Kontaknommer	Eposadres
Gauteng	Reinier van Rensburg	082 924 5728	gehardu@vodamail.co.za
Karoo/Oos Kaap	Carel Nel	082 828 1984	carelnel02@telkomsa.net
KwaZulu-Natal	Edwin Schroeder	082 457 6710	
Mpumalanga 1	Johan Uys	082 725 4862	bloemhof1@lantic.net
Mpumalanga 2	Piet de Villiers	073 143 3985	jkrag@webmail.co.za
Noord-Wes	Dr Johann Fourie	082 772 7716	johannfourie@telkomsa.net
Vrystaat 1	Fanie van Dyk	082 774 4952	js.vandyk@mweb.co.za
Vrystaat 2	Rodney Neuman	082 746 8142	neumanbros@xsinet.co.za

ANDER KONTAKINLIGTING

Die Nasionale Vleisbeesaantekening en -verbeteringskema: LNR Fase C Toetsstasies

Toetsstasie	Persoon	Kontaknommer	Epos adres
Irene (Pretoria)	Leon de Lange	012 672 9326	ldelange@arc.agric.za
Glen (Bloemfontein)	Lerato Maboja	051 861 1192	maboal@arc.agric.za
Armoedsvlakte (Vryburg)	Dolf Cloete	053 927 4335	dcloete@arc.agric.za
Cedara (Pierermatitzburg)	Johan Binedell	033 330 5668	binedellj@arc.agric.za
Stellenbosch	Tinus Viljoen	021 809 3327	viljoent@arc.agric.za

Daar is ook privaat Fase C toetsstasies by Gawie Roux naby Ventersburg (hoofsaaklik Drakensbergers), Nootgedacht by Ermelo en Sernick by Edenville wat ook by Drakensbergers gewild is.

Alle inligting tov die reëls en die nodige vorms t.o.v. toetsing (Fase A, B, C en D) is verkrygbaar by die onderskeie LNR streekskantore. Kudde konsultasies word ook aangebied.

Streekskantoor	Kontaknommer	Kontakpersone
Irene	(012) 672-9052	Ben Greyling, Leslie Bergh, Erick Joosten, Stephen Rasebotsa
Bloemfontein	(051) 447-5629	Siebert Vermeulen, Bernard Burger, Rampie de Wet
Cedara	(033) 330-5668	Johan Binedell, Freek Botes
Vryburg	(053) 927-433/4335	Dolf Cloete, Tebogo Serapelwane
Stellenbosch	(021) 809-3396	Tinus Viljoen, Hendrik de Waal, Jakkie du Toit
Port Elizabeth	(041) 404-7200	Francois du Toit, Sakkie van der Merwe
Middelburg	(049) 842-2563	Arno van Graan

BLUP kursusse

Kontakpersoon: Zelda King by tel (012) 672-9023 of zelda@arc.agric.za.

Genetika-toetsing by LNR Diereverbeteringsinstituut, Irene

Kontakpersoon: Hannalize Swart tel (012) 672-9231 of Jill Aingworth (012) 672 9008.

Huidige koste per monster: R150.00

WEBWERWE

Drakensberger Genootskap	www.drakensbergers.co.za
SA Stamboek	www.studbook.co.za
LNR	www.arc.agric.za
Logix	www.logix.org.za
BeefPro	www.beefpro.net
Stoetmeester	www.stoetmeester.co.za

